

Magyarország Nemzeti Halászati Stratégiai Terv és Halászati Operatív Program Ex Ante értékelése

**Kidolgoztató:
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium**

2007.

Magyarország célba ér

**EZ A DOKUMENTUM AZ EURÓPAI UNIÓ ÉS A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG KORMÁNYA TÁMOGATÁSÁVAL,
A NEMZETI FEJLESZTÉSI TERV AGRÁR- ÉS VIDÉKFEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAMJA
KERETÉBEN VALÓSULT MEG.**

VERZIÓINFORMÁCIÓ

Utoljára szerkesztette:

Utolsó mentés: 2007. 11. 07./ 12:53:47

Útvonal:

Verzió: 1.0

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	3
1.1 A PROJEKT HÁTTERE	4
1.2 FELADAT-MEGHATÁROZÁS	4
1.3 ALKALMAZOTT MÓDSZERTAN	3
1.4 A DOKUMENTUM FELÉPÍTÉSE	3
2. HELYZETELEMZÉS ÉS SWOT-ANALÍZIS MEGFELELŐSÉGÉNEK ÉRTÉKELÉSE	4
2.1 BEVEZETÉS.....	4
2.1.1 Halászati alapfunkciók	4
2.1.2 Ágazati vízió	5
2.2 ÁLTALÁNOS MEGÁLLAPÍTÁSOK.....	6
2.3 A HELYZETELEMZÉS ÉRTÉKELÉSE.....	7
2.3.1. A halászat nemzetgazdasági szerepe	7
2.3.2 I. Prioritási tengely: Intézkedések a közösségi halászflootta szabályozására	7
2.3.3 II. Prioritási tengely: Akvakultúra, belvízi halászat, halászati és akvakultúra-termékek feldolgozása és forgalmazása	7
2.3.4 III. Prioritási Tengely: Közös érdekeket célzó intézkedések.....	7
2.3.5 IV. Prioritási Tengely: Halászati területek fenntartható fejlesztése	8
2.3.6 V. Prioritási tengely: Technikai segítségnyújtás	3
2.4 A SWOT ELEMZÉS MEGALAPOZOTTSÁGÁNAK VIZSGÁLATA	3
3. A PROGRAM STRATÉGIÁJÁNAK ÉS CÉLJAINAK ÉRTÉKELÉSE	3
3.1 A PROGRAM STRATÉGIÁJÁNAK INDOKOLTSÁGA ÉS KOHERENCIÁJA	3
3.1.1 A Stratégiai belső konzisztenciája	5
3.1.2 Koherencia nemzeti és EU-s politikákkal, más OP-kal, NAVP-vel	4
4. A JAVASOLT INTÉZKEDÉSEK	5
4.1 BERUHÁZÁS AZ AKVAKULTÚRA TERMELŐ INFRASTRUKTÚRÁJÁBA	6
4.2 TERMÉSZETES VÍZI HALÁSZAT.....	4
4.3 HALFELDOLGOZÁS ÉS MARKETING.....	7
4.4 KOLLEKTÍV AKCIÓK	9
4.5 PROMÓCIÓ.....	11
4.6 KÍSÉRLETI PROJEKTEK.....	12
5. A KÖZÖSSÉGI HOZZÁADOTT ÉRTÉK	14
6. A VÉGREHAJTÁS INTÉZMÉNYRENDSZERE	15
7. MONITORING ÉS ÉRTÉKELÉS	18
7.1 MONITORING.....	18
7.2 A PROGRAM ÉRTÉKELÉSE.....	18
7.3 INDIKÁTOROK	19
8. A PARTNERSÉG ÉRTÉKELÉSE	19
9. STRATÉGIAI KÖRNYEZETI VIZSGÁLAT (SKV)	20

Kidolgoztató:

Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium

Szakmai koordinátor:

Agrár Európa Kft.

Szerzők:

Altorjai Balázs Agrár Európa Kft. szaktanácsadó

Kovács László Agrár Európa Kft. regionális igazgató

Kozák Balázs Hallinnofish Kft. ügyvezető

Rézhegyi Péter szakértő

Tóth Péter Agrár Európa Kft. ügyvezető

1. BEVEZETÉS

1.1 A projekt háttere

A Halászati Operatív Program („HOP”, illetve „Program”) az Európai Halászati Alapból a 2007-2013-as költségvetési időszakban folyósítható támogatások magyarországi felhasználásának irányait és eszközeit kijelölő, Magyarország által a **Tanács 1198/2006/EK rendelete** („EHA Rendelet”) alapján kötelezően elkészítendő programozási dokumentum.

A Program stratégiai referenciakeretét a Tanács 1198/2005/EK rendeletének 17. cikke értelmében Magyarország Nemzeti Halászati Stratégiai Terve adja meg.

Magyarországon a halászati tevékenységhez szervesen kapcsolódik a vidékfejlesztés, mint szakpolitika. Ezen a területen történő fejlesztésekre – melyeket az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap támogat – önálló, a halászati programmal szoros konzultatív kapcsolatban lévő program (NAVP) készül.

A Program a Rendeletben lefektetett szabályoknak megfelelően, az erősségekre és gyengeségekre vonatkozó részletes helyzetelemzésre alapozva megindokolja a kiválasztott prioritásokat, leírja a prioritási tengelyeken belül javasolt intézkedéseket, számszerűsíti a célokat és célértékeket tűz ki, tartalmaz egy finanszírozási tervet, valamint meghatározza a Program végrehajtására vonatkozó intézkedéseket – beleértve az intézményrendszer, a monitoring és értékelési rendszerek, valamint a program nyilvánosságát biztosító rendelkezések leírását.

1.2 Feladat-meghatározás

Az ex ante értékelés feladata az érintett stratégiai dokumentum minőségének külső, független szakértők általi megítélése és a javaslatok révén annak javításához való hozzájárulás. A HOP ex ante értékelése az alábbi táblázatban bemutatott tevékenységekből áll.

1. táblázat: A HOP előzetes értékelés feladat-struktúrája

	Feladatok	Elvégzendő tevékenységek
1.	Helyzetelemzés és a SWOT megfelelősége	Az értékelők áttekintik a Program tervezetében szereplő SWOT-analízist és a mögötte álló részletes helyzetelemzést, véleményt mondvá az abban leírt, az agrár- és vidékfejlesztés szempontjából releváns fő erősségek és gyengeségek teljes körűségéről, helytállóságáról, valamint az ezeket magyarázó okok, jelenségek vagy folyamatok elemzésének minőségéről, beleértve a helyzetelemzés számszerűsítését is (kontextus- és hatásindikátorok, és ezek kiinduló értékei). Megvizsgálják továbbá, hogy mennyiben vezet az elemzés a legfontosabb fejlesztési szükségletek megfelelő és koherens rangsorolásához. Szükség esetén javaslatokat tesznek az elemzés módosítására vagy kiegészítésére.
2.	Az alkalmazott stratégia megfelelőségének vizsgálata	Az értékelők és a helyi szakértők arra keresik ebben a fejezetben a választ, hogy a stratégia és a célok megfogalmazása a valós szükségletek figyelembevételével történt-e meg, az adott fejlesztési igények mellett valóban a legmegfelelőbb stratégia került-e meghatározásra, indokolt-e a források HOP-ban szereplő felosztása, valamint, hogy indokolható-e az állami beavatkozás.

	Feladatok	Elvégzendő tevékenységek
3	A stratégia koherenciája	Az értékelők megvizsgálják, hogy a HOP tervezett stratégiája összhangban áll-e a releváns nemzeti szakpolitikai stratégiákkal és regionális politikákkal, az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepcióval (OFK), az Országos Területfejlesztési Koncepcióval (OTK), a Nemzeti Akcióprogrammal, a Közösségi Stratégiai Irányvonalakkal és a Nemzeti Stratégiai Referencia Kerettel. Beépítésre kerülnek a Stratégiai Környezeti Vizsgálat megállapításai és javaslati is.
4.	Indikátorok, várt hatások meghatározása	Az értékelők és a helyi szakértők azon reális indikátorokat határozzák meg, melyek segítségével definiálják a fizikai output-okat, valamint az eredményeket, hatásokat Program szinten. Az értékelés feltárja, hogy a meghatározott célok reálisak és teljesíthetőek-e, és a kiinduló adatok megfelelőek-e. Az Ex Ante értékelés vizsgálja az outputok, eredmények és hatások közötti ok-okozati kapcsolatot, ezek általános összefüggéseit és a számszerűsített adatok megbízhatóságát.
5.	A végrehajtási és monitoring eljárások minősége	Ezen feladat során az értékelő a helyi szakértőkkel a program végrehajtására, monitoringjára és értékelésére történt előkészületeket vizsgálja. Ebben a fázisban kerül sor a kockázatelemzésre, mely rámutat a program megvalósítását veszélyeztető szűk keresztmetszetekre, és kiterjed azon lépések megfogalmazására, melyek e szűk keresztmetszetek feloldását célozzák.
6.	Projekt Záró Jelentés (Értékelési jelentés) elkészítése	Az értékelők, korábbi észrevételeiket és javaslatokat a végső programtartalom alapján aktualizálva elkészítik a Bizottság számára is átadandó értékelési jelentésüket, valamint javaslatot tesznek a Program szövegébe beillesztendő, az ex ante értékeléssel kapcsolatos rövid fejezetekre. Kiténtetetten bemutatásra kerülnek a Programban az ex ante értékelés hatására megvalósított javítások, változtatások. A szintén elkészítendő Projekt Záró Jelentés hivatalosan összefoglalja a projektet és a tevékenységek eredményét. Tartalmát tekintve alapvetően a közbelső jelentésre támaszkodik, melyet kiegészítenek a projekt technikai lebonyolítását összefoglaló részek, illetve szükség esetén egy módszertani függelék is.

1.3 Alkalmazott módszertan

Az ex-ante értékeléssel kapcsolatos további, elsősorban módszertani elvárásokat a Bizottság által közreadott „Methodological Working Papers for the new Programming period, 2007-2013 Draft Working Paper on Ex Ante Evaluation for the European Fisheries Fund” c. munkadokumentum fogalmaz meg.

Munkánk során elsősorban az alábbi hivatkozási alapot adó dokumentumokra támaszkodunk:

- European Commission. Evaluating EU activities. A practical guide for the Commission services. July 2004, DG Budget – Evaluation Unit;
- a Tanács 1198/2006/EK rendelete (2006. július 27.);
- The new programming period, 2007-2013, methodological working papers: “Draft Working Paper on Ex Ante evaluation”;
- Directive 2001/42/EC of the European Parliament and of the Council on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment;
- Guidance template – Establishing the national strategy plan (STAR VI/197/396/05);
- Draft Working Paper on Ex Ante Evaluation for the European Fisheries Fund;
- Indicators for Monitoring and Evaluation: a practical guide for the European Fisheries Fund.

1.4 A dokumentum felépítése

Jelen dokumentum a következő fejezetekből épül fel:

- A 'Bevezetés' (1. fejezet) a projekt általános háttérét, a projektfeladat értelmezését, valamint a dokumentum felépítését írja le.

- A **'Helyzetelemzés és SWOT-analízis megfelelőségének értékelése'** (2. fejezet) a program helyzetelemzésének áttekintésével foglalkozik. A Bevezetés (2.1) után általános értékelő megállapításokat tartalmaz (2.2), a helyzetelemzés felépítésével, tartalmával, számszerűsítésével, továbbá a formai, stílusbeli és egyéb technikai jellegű kérdésekkel kapcsolatban. Ezt a tengelyek helyzetelemzéséhez kapcsolódó észrevételek ismertetése követi (2.3-2.4), beleértve a SWOT analízis értékelését is.
- A **'Program stratégiájának és céljainak értékelése'** (3. fejezet) a jelen, 0. verzióban korlátozott terjedelmű és tartalmú, mivel a Program a jelen változatában nem tartalmaz a Rendelet 20. cikkének megfelelő minden tartalmi elemet.
- A **'Javasolt intézkedések'** (4. fejezet) az egyes tervezett intézkedéseket veszi számba, és értékeli a szükségletekhez, illetve a jogszabályi környezethez való megfelelőségét.
- A **'Közösségi hozzáadott érték'** (5. fejezet) vizsgálata keretében felleltároztuk a Programnak a közösségi célokhoz való hozzájárulását.
- A **végrehajtási rendszer** vizsgálata (6-7. fejezetek) keretében mind az intézményrendszert, mind a monitoring és értékelési rendszereket elemeztük, a későbbi nyomon követés és értékelések megalapozása érdekében.
- Az értékelési jelentés a **partnerség** vizsgálatával (8. fejezet), illetve a **Stratégiai Környezeti Vizsgálat** eredményeivel (9. fejezet) zárul.

2. HELYZETELEMZÉS ÉS SWOT-ANALÍZIS MEGFELELŐSÉGÉNEK ÉRTÉKELÉSE

2.1 Bevezetés

A Programnak a Rendelet értelmében tartalmaznia kell az általa lefedett szektorok, területek „helyzetének elemzését, erősségek és gyengeségek vonatkozásában”. A helyzetelemzés és SWOT-analízis együttes célja végső soron a Programban tett stratégiai döntések megalapozása.

A Halászati Operatív Programnak (HOP) Magyarország Nemzeti Halászati Stratégiai Tervében megfogalmazott stratégia „lefordítása” a célja, vagyis a megfogalmazott prioritásoknak megfelelően az EHA Rendelet által felkínált intézkedés-rendszerből választva a célok leghatékonyabb elérési lehetőségeinek megállapítása. A stratégia megalapozottsága az ex-ante értékelés keretében – mely a HOP-ra terjed ki – a SWOT-analízis, illetve az azt megelőző helyzetelemzés alapján kerül értékelésre.

Az ex ante értékelés hatékonysága miatt az egyes tengelyekre vonatkozó helyzetelemzést és SWOT-analízist – mivel a Program elkészítésének végső célja a megfelelő stratégia alapján a megfelelő intézkedések közötti megfelelő forrásallokáció – az EHA Rendelet prioritási tengelyeinek megfelelően, kiegészítve a szükséges további fő témákkal, lebontva értékeljük.

2.1.1 Halászati alapfunkciók

A halászati tevékenység funkciói, hasonlóan a mezőgazdasági termelés egyéb ágaihoz, jelentősen kiszélesedtek, és azok manapság nem csak a termelést szolgálják, hanem egyéb, a termelési tevékenység mellett más, egyre fontosabbá váló célok megvalósulásához járulnak hozzá. Ezek a funkciók az alábbiak:

- ⊕ gazdasági, azaz termelési funkció (termelés);
- ⊕ természeti- és környezeti állapot megóvása és javítása (természetvédelem);
- ⊕ jóléti funkció, azaz a pihenés és kikapcsolódás szolgálata (turizmus, rekreáció);
- ⊕ az egészséges táplálkozásra való nevelés (növelendő halfogyasztás).

A halászati ágazat specifikus feladatai a következők:

- ⊕ a környezetileg, gazdaságilag és társadalmilag fenntartható termelés;
- ⊕ munka és megélhetési lehetőség biztosítása a vidéki térségekben;
- ⊕ a hazai és export fogyasztói igények kielégítése, biztonságos élelmiszer előállításán keresztül;
- ⊕ hozzájárulás a vizes élőhelyek és a biodiverzitás fenntartásához;
- ⊕ horgász-rekreációs igények kielégítése.

Magyarországon a halászat fejlesztésében, természeti és társadalmi lehetőségeink, adottságaink kihasználása érdekében az alábbi fő fejlesztési irányvonalak követését javasoljuk, előzetes értékelőként:

- ⊕ akvakultúra;
- ⊕ természetesvízi halászat;
- ⊕ termékek teljes nyomon követhetősége, integráció,
- ⊕ biodiverzitás;
- ⊕ fenntarthatóság;
- ⊕ környezetvédelem;
- ⊕ horgászturizmus fejlesztése;
- ⊕ vidékfejlesztés, multifunkcionalitás.

Ezen szempontrendszer egyes elemei egyrészt támogatási akciók keretében ösztönözhetőek (pl. természetesvízi halászat), más elemei pedig a fejlesztések, illetve a fejlesztési támogatások feltételrendszerében szerepelhetnek (pl. fenntarthatóság), harmadrészt pedig tágabb célrendszerben, interszektoriális kapcsolatba helyezik magát a halászatot.

2.1.2 Ágazati vízió

A megfogalmazott ágazati vízió megfelelően előremutató, célorientált, ambiciózus. Erre vonatkozóan két kérdéskörben teszünk megjegyzést, amelyekre a megvalósítás során figyelmet javaslunk fordítani, amelyek befolyásolják az ágazati jövőt.

Az ágazatban a ponty-centrikus termelés a hazai ellátás fenntartása mellett exportképes egyéb halak termelése felé tolódik el (ilyenek, mint harcsa, csuka, süllő, compó, tokfélék, stb). Az ágazat – piaci szempontból – fenntartható fejlődése a belföldi és külföldi kereskedelem révén rentábilissá válik ezen fajok vonatkozásában.

Az ágazat jövőképét az alábbi tényezők megvalósítása jelenti:

- ⊕ Fejlődés;
- ⊕ Megújulás,
- ⊕ Egészséges fogyasztás-feldolgozott termékek számának növelése,
- ⊕ Rekreációs célok: horgászturizmus, vidékfejlesztés;
- ⊕ Hosszú távon a halgazdálkodás, mint a vidékfejlesztés része, egyre több ember megélhetését, illetve rekreációs célú tevékenységét támogatja.

2.2 Általános megállapítások

Általánosságban megállapítható, hogy a Helyzetelemzés fejezet statisztikai adatokkal megfelelően ellátott. Az elemzés tekintetében részben alkalmas a fejlesztési irányok megalapozására. Alapvető trendeket, fejlődési irányokat is bemutat, viszont hiányoljuk az ezeket kiváltó okok, körülmények felvázolását

A Helyzetértékelés fejezetből hiányzik a haltermelés termékeinek piaci elemzése, a fogyasztók igényeinek, a meglévő és a potenciális piacok értékelése. Ezek hiányában a fejlesztési program korlátozottan alkalmas az ágazat fejlesztési irányainak meghatározására, a legkedvezőbb intézkedési struktúra és forrásallokáció meghatározására.

Az AVOP halászati intézkedésére vonatkozó értékelést megfelelőnek tartjuk. A HOP 2006. október 13-i változatában az elemzés bemutatja a program eredményeit, kiemeli a lebonyolítás során felmerült nehézségeket, illetve az azokra adott válaszokat.

Az NVT intézkedéseire vonatkozóan a HOP fent említett verziója nem ad elemzést. Ennek pótlását különösen fontosnak tartjuk, mert az NVT „Extenzív halastavak fenntartása” célprogram keretében 23 193,8 hektárnyi területre érkezett kérelem, 167 kérelmezőtől, illetve a „Nádgazdálkodás” célprogram keretében 12 139,6 hektárra, 174 kérelmezőtől. Az NVT-ben kérelmezhető összegek szerint (203,92 euró az „Extenzív halastavak fenntartása”, 86,27 euró a „Nádgazdálkodás” célprogramban) a két intézkedés együttesen 5.766.113 euró támogatási összeget jelent évente, ami önmagában meghaladja a HOP fent említett verziója szerinti évi 3,9-4,7 millió euró közötti támogatási összegeket. Az NVT szerinti összegek természetesen tartalmazzák a nemzeti forrást is, de a jelenség önmagában olyan jelentős, ami miatt javasoljuk az NVT megfelelő intézkedéseinek környezeti hatásait elemezni a HOP szintjén, felbecsülve ezzel az NVT intézkedései hatékonyságát, illetve a folytatás lehetőségének megalapozott értékelését.

A HOP Helyzetelemzése nem tartalmazza a horgászatot, amely tevékenységet a Stratégiai Terv fontosnak jelöl. Ezt annál is inkább jelentős területként javasoljuk kezelni, mert a horgászat, mint rekreációs tevékenység hatásai interszektoriálisak, más ágazatok gazdasági, foglalkoztatási viszonyaira bír hatással amellet, hogy a tényleges horgászatot folytatók egészségi állapotának megőrzéséhez is pozitívan járul hozzá. A horgászat, jellegéből adódóan, jelentős tényező lehet a vidékfejlesztési célok elérése terén.

A halászatot célszerű erőteljesen fejleszteni, mert az óceánok és tengerek elszennyeződése, a halak túlhalászása a közeli jövőben a tengeri termékek csökkenését vonja maga után. Másrészt hatékony promóció eredményeként a halfogyasztás megemelkedik, ami egyéb, étkezési szokások megváltozására utaló trend eredményeként is látható. Így az édesvízi haltermelés jelentősége megnő.

A haltermelés és a halforgalmazás egyre több halászati szereplőnél közös tevékenységgé vált. A termelők sok esetben közvetlenül viszik be árujukat a bolt hálózatba, gyakran közvetlenül exportálnak. Nem törekedve a teljességre felsoroljuk azokat a nagyobb gazdaságokat amelyeknél ez a tevékenység közös :Aranypony Rt, Balatoni Halászati Rt, TEHÁG, Cikk halastavai kft, Tógazda Rt, Hortobágyi Halgazdaság, Szegedfish Kft.

Területi viszonylatban fontos kérdés, hogy eltérő a halászatban felhasznált víz költsége a Duna-túton és az Alföldön, amennyiben az Alföldön a vízhez való hozzájutásért fizetni kell.

Ezekkel a kiegészítésekkel a Helyzetértékelés alkalmasabbá válik a megfelelő fejlesztési irányok meghatározásának megalapozására.

2.3 A Helyzetelemzés értékelése

A Helyzetelemzés értékelése során a HOP szerkezetének megfelelően a prioritási tengelyeket, illetve azon belül a résztémakörök szerinti felosztást követjük.

2.3.1. A halászat nemzetgazdasági szerepe

A magyar halászat (termelés és a természetesvízi halfogás együttesen) éves bruttó termelési értéke (13-15 millárd Ft), a hazai állattenyésztés bruttó termelési értékének (585,8 milliárd Ft, 2004) mintegy 2,5%-át adja. A fejezet megfelelően bemutatja a haltermelés magyarországi jelentőségét.

Fő célkitűzésként az ágazat hozzáadott érték-növelése (részben fajlagosan, részben a hozzáadott érték tömegére vetítve) és versenyképességének jelentős növelése jelenik meg. Magyarországon a halfogyasztás nemzetközi összehasonlításban is alacsony. A fogyasztott hal egy része tengeri, amit természetszerűleg importból fedeznek a kereskedők. A belföldön is megtermelhető hal piacán is jelentős a külföldi jelenlét, ami részben a fogyasztók árérzékenységére, részben a piac nagyfokú szezonálisára, részben a hazai előállítású termékek minősége és a fogyasztók elvárása közötti eltérésekre vezethető vissza. A versenyképesség fejlesztése terén jelentős kérdés a fajszerkezet-váltás, illetve a belföldi keresletnek megfelelő minőségű hal előállítása.

2.3.2 I. Prioritási tengely: Intézkedések a közösségi halászflootta szabályozására

Magyarország kontinentális zárt földrajzi elhelyezkedése miatt nem rendelkezik tengerrel, és nem rendelkezik tengeri halász flottával sem. Ezért ezen prioritási tengely intézkedései nem érintik az országot.

2.3.3 II. Prioritási tengely: Akvakultúra, belvízi halászat, halászati és akvakultúra-termékek feldolgozása és forgalmazása

A domborzati, vízrajzi és éghajlati viszonyok mellett az őshonos halfauna összetételének is tulajdonítható, hogy a pontyos tógazdálkodás vált Magyarországon a haltermelés legfontosabb területévé. A tógazdasági és természetesvízi halgazdálkodáson kívül egyre nagyobb szerep jut az iparszerű, vagy intenzív haltermelésnek is, ahogy azt bemutatja a HOP Helyzetelemzése. A Helyzetelemzés hiányossága, hogy az egyébként megfigyelhető fejlődés mozgatórugóit nem részletezi.

Legfontosabb halfajaink, és a termékkibocsátásban betöltött szerepük (a kibocsátás %-ában):

halfajok		kibocsátás százalékban
növényevő	ponty	66
	amúr, busa	14
ragadozó	harcsa, csuka, süllő	4
	egyéb (keszegfélék)	16

Látható, hogy hazánkra erőteljesen jellemző a ponty-centrikusság, melynek lehetőségei és veszélyei egyaránt vannak. Figyelembe véve azonban az uniós és a közeli, nem uniós tagországok termelési szerkezetét és az adott faj esetében tapasztalt versenyhátrányunkat, megfontolandó, hogy érdemes-e továbbra is fenntartani a ponty-centrikus termelési struktúrát.

A Stratégia ugyan tartalmazza a probléma jelentőségének leírását, a lehetséges megoldást is, amely a szerkezetváltással elérhető lenne, a Program azonban értékelésünk szerint nem fordít kellő figyelmet ennek a problémának az orvoslására.

2.3.3.1 Tógazdasági haltermelés

A tógazdasági haltermelés jelentős szerepet játszik a természetes vizek halállomány-pótlásának telepítő anyagának biztosításában is, továbbá a horgásztavak mennyiségi és minőségi haligényének kielégítésében.

A tógazdasági halak termelési és felhasználási elosztása a következő:

- ⊕ Étkezési hal 68%;
- ⊕ Növendék hal 17%;
- ⊕ Ivadék nevelés 10%;
- ⊕ Egyéb cél (horgásztatással történő halértékesítés) 5%.

A tavak 40%-a elöregedett, regenerálásra, korszerűsítésre szorul. A tógazdaságokban sok esetben a vagyonsvédelem is jelentős probléma, a szerszámokat az orvhalászoktól nem tudják megvédeni.

A hazai tógazdaságok egyre nagyobb számban kapcsolódnak be az Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT) agrár-környezetgazdálkodási intézkedésének vizes élőhely célprogramjaiba. Ez kedvező tendencia, azonban további értékelést kíván egyrészt ezen célprogramok tényleges környezeti hatásainak értékelése, illetve a célprogramok ellenőrzésének monitoring adatainak elemzése, ami az előírások betartására vonatkozóan ad információt.

2.3.3.2 Intenzív üzemi haltermelés

2005-ben 10 intenzív haltermelő üzem működött, a HOPE támogatást nyújtott az ágazat ezen részének fejlesztésére, mivel a szegmens, tekintettel az egyre növekvő piaci igényekre, jelentős tartalékokat rejthet magában.

Afrikai harcsából, ami az intenzív üzemi haltermelés meghatározó jelentőségű halfaja 95 %-os kibocsátási részaránnyal, mintegy 15 %-kal többet értékesítettek mint a megelőző évben, amikor is közel 30 %-os volt a növekedés 2003-hoz képest. Ebben a szektorban érdemes ma-

gas minőségű haltápot etetni, ennek csak ebben a szegmensben van olyan hozzáadott értéke, amely meg is térül. Ehhez természetesen a termelők igénylik a megfelelő technológiai berendezéseket, illetve költséghatékonysági szempontból javasoljuk megvizsgálni a termelői együttműködések lehetséges szerepét.

2.3.3.3 Természetesvízi halászat

A természetes vizek területe közel 1.500 halászati vízterületre tagolódik, melyek halászati jogát általában 15 éves időtartamra pályázat útján nyerhetik el a hasznosítók, amely rekreációs hasznosítás lehetőségét is jelenti.

A halászati vízterületek (az állam halászati joga érvényesül) nagysága mintegy 141 ezer hektár. Az üzemi halászat nagyobb és kisebb szereplőinek eszközállománya előregedett, pótlásuk a munkahely megőrzés és a tradíciók fennmaradása szempontjából is indokolt.

Magyarországon természetes vízterületen és víztározón is folyik kereskedelmi célú halászat, részben a hagyományos halászati módszerekkel, részben a tógazdasági haltenyésztés bizonyos elemeinek átvételével (elsősorban víztározókon és néhány holtágon). Ez utóbbi területek kivételével a vizek döntő többségén egyszerre folyik kereskedelmi célú és rekreációs halászat

Az AVOP-támogatások nem kerültek megfelelően kihasználásra ezen a területen. A lehetséges előirányzott célzott pályázatok közül 1 db érkezett be, és ennek is negatív volt az elbírálása, tehát az ágazat ezen területe az AVOP-HOPE kifizetésekből nem kapott támogatást. Ennek az okai között szerepel, hogy kevés, AVOP-forrásból beszerezhető eszköz volt, és az ilyen területeken tevékenykedő cégek nem tudtak megfelelő jogosultságot szerezni.

A tógazdasági haltermelés egyik fontos felvevőpiaca a természetes vízi halászat és horgászat. Erre vonatkozóan gyakorlati probléma, hogy a természetes vizekbe részben nem a megfelelő fajok kerülnek telepítésre (pl. tükrös tógazdasági pontyot telepítenek nyurga pikkelyes ponty helyett).

2.3.3.4 Horgászat

A természetes vizek hasznosításában egyre meghatározóbb a horgászat rekreációs tevékenysége. A horgászok létszáma az 1960-as évek ötvenezres létszámáról mára háromszázezer fő fölé emelkedett. A lakosság több, mint 3%-a horgász, és ennél a számnál nagyobb jelentőségű a horgászattal indirekt kapcsolatban állók számának figyelembe vétele. A tógazdaságok szerepe egyre jobban nő a horgásztatásban, direkt kapcsolattá bővíthető a vidékfejlesztés területén, rekreációs célú tevékenységként, ezzel a helyi szolgáltatások fejlesztését tenné lehetővé, az alternatív jövedelemforrások mobilizálását, a tevékenységek diverzifikációját, segítené elő, illetve hozzájárulhat a természeti-táji környezet fenntartásához..

A haltermelők, megállapításunk szerint, nem fordítanak elég nagy jelentőséget erre a szegmensre, nem épül trend, nincs meghatározva a fejlődési, fejlesztési struktúra. Emellett a HOP sem foglalkozik ezzel a területtel.

Az egyéb támogatási, külső koherencia-lehetőségeinek feltárása ezen a területen hozhatja a legnagyobb eredményt, illetve ezen a területen van a legnagyobb szükség a fejlesztési források más, nem a HOP által történő finanszírozására.

A szelektív halászat támogatása szükséges, ez a horgászok érdekeit is kell, hogy szolgálja. Az egészséges konszenzusnak tartalmaznia kell a természetes vizek törpeharcsa-állományának jelentős háttérbe szorítását is.

A III. Prioritási Tengely Kutatási támogatások és Kollektív akciók keretein belül is lehetőség van a halászati kutatási tevékenységet folytató intézmények, ezen célú támogatására, amely intézkedés egyúttal többcélú Támogatást nyújt az intézmény számára, és a munka elvégzése, amennyiben sikeres az, pozitív hatást ér el a környezetvédelem, környezetápolás terén.

2.3.3.5 Halfeldolgozás

Magyarországon jelenleg 24 jelentősebb halfeldolgozó üzem működik, melyből 18 főleg elsődleges halfeldolgozással foglalkozik, további 6 üzem a halfeldolgozás különböző specializált formáit (pácolt hal gyártás, halfüstölés) végzi. Az üzemek többségében importhal átcsoomagolással is foglalkoznak. Az elsődleges halfeldolgozási kapacitás a legnagyobb üzemben 5,2 tonna/8 órás műszak. A legkisebb kapacitású üzem 0,4 tonna/műszak élőhal feldolgozására alkalmas.

Sajátos helyzet Magyarországon, hogy a haltermeléssel, illetve halászattal foglalkozó vállalkozások azok, akik meghatározóak a halfeldolgozásban is annak ellenére, hogy megtalálhatók önálló, csak halfeldolgozással (konzerv, pácoló, füstölő stb.) és halforgalmazással foglalkozó üzemek is.

A halfeldolgozás SWOT-elemzése bemutatja a problémákat, lehetőségeket, a bővülő termék-skálának, mint erősségnek azonban hiányzik a megalapozottsága, nem érzékelhető, hogy mihez képest bővül, és milyen irányban a termék-skála.

A külföldi termékek elnevezéséből problémák jelentkezhetnek, a vásárlókat megtéveszthetik ezek a nevek, sok esetben alacsonyabb árú terméket hamis megjelöléssel más fajtaként, drágábban adnak el.

Megfontolandó még a hazai „sütőhal” ágazat, ezen belül a keszegfélék, megreformálása. Különösen fontos kérdés válik a piaci igény, a piaci megalapozottság megítélése.

Az AVOP-támogatásokból 2004 óta 5 új feldolgozó épült és további 2 db került felújításra. Az ágazati elemzés azonban rámutat arra, hogy ez a beruházás-fejlesztés sem tudott megfelelő, versenyképesebb, jövedelmezőbb hozzáadott értéket képviselni.

A jövőbeni, hatékonyabb termelő-feldolgozó-kereskedő láncolat kialakítása sokat segíthet ennek az anomáliának a feloldásában. A Helyzetelemzést javasoljuk az ágazatban meglévő termékpályás, illetve horizontális együttműködések bemutatásával kiegészíteni, a szerveződések működőképességét befolyásoló tényezők elemzésével együtt.

A halászati feldolgozáshoz tartozik, hogy a halászat jellegéből adódóan a halat értékesítés előtt tisztítani kell. Ehhez megfelelő mini halfeldolgozó infrastruktúra kellene, amit a természetes vízi halászat költségei nem minden esetben bírnak el.

A stratégiából kiemelt két ábra hűen tükrözi a termelés és a feldolgozás, illetve a kereskedelem közti kapcsolat hiányát.

Halfeldolgozók és üzletláncok székhelye

Alapvető probléma, hogy az édesvízi hal a magasabb hozzáadott értéket igénylő feldolgozás-hoz nagyon drága, ezért szegényes a termékskála is. Nem használhatjuk a más országokban használatos gépeket sem, mert azok tengeri halfajokhoz kerültek kifejlesztésre. Ezért szükséges lenne számos hazai fejlesztésű gépet készíteni (pikkelyező, szeletelő).

2.3.4 III. Prioritás Tengely: Közös érdekeket célzó intézkedések

2.3.4.1 Halászati kutatás

Magyarországon a halászati kutatás 100 éves intézményes múltra tekint vissza. A kutatás-fejlesztésnek az oktatással és szaktanácsadással együttműködve vízi erőforrásaink felelősségteljes hasznosítására és védelmére kell összpontosítania, az egészséges táplálkozás fejlesztése és az életminőség javítása érdekében.

A halászati kutatásban résztvevő szereplők:

- ✦ Kutatóintézetek;
- ✦ Magántársaságok,
- ✦ Egyetemek.

Kiemelt szerep jut a kis- és középvállalkozásoknak az ágazaton belül, az ő szakértelmükre kiemelt igény van, szükséges tehát, hogy bevonjuk őket a kutatásba, és az intenzív, integratív rendszerek fejlesztésébe.

Növekvő szükségesség mutatkozik még a halászati ágazat alapjait nyújtó vízgazdálkodási szakemberekkel való együttműködésre is, amely tevékenység kiterjedhet más, vízgazdálkodást érintő nemzeti szintű projektek, tervek kivitelezésére, az azokhoz kapcsolódó kutatásokra.

A Kollektív akciók szerepe fontos a tervezésben, ezeken az intézkedéseken keresztül lehet bevonni az innovációs és szellemi tőkét a Programba.

2.3.4.2 Promóció és piacfejlesztés

A HOP Helyzetértékelése nem tartalmaz a piacfejlesztésre sem helyzetleírást, sem a piaci lehetőségek feltárását, bemutatását. A Stratégiai Terv utal röviden erre a kérdéskörre. Értékelőként az a véleményünk, hogy az ágazat piaci teljesítményét alapvetően befolyásolja a termékek reklámozásába, a piacok fejlesztésébe, piacteremtésbe, a rés piacok megtalálásába fektetett energia, amelyre vonatkozóan javasoljuk a Program Helyzetértékelését kibővíteni.

Az általános megjegyzések kapcsán utaltunk a hazai termelésű hal minőségének és a fogyasztói igények eltérésére. A piacfejlesztésnek véleményünk szerint része a termelés igényekhez való igazítása is.

Az export csökkenését a növényevő halak termelésének csökkenése és a balatoni angolna termelésének leállítására okozta. Az igény mind a két halra a továbbiakban is meg van. Busából a belföldi és külföldi igény 2500 tonna évente.

A halkereskedők szerepe az utóbbi időkben átalakult, mert természetes vízi halászok kezdtek el a halászat mellett kereskedni, vagy kereskedők kiskereskedelmi egységet is üzemeltetnek, vagy termelő egységet is elkezdtek üzemeltetni a kereskedelem mellett, így biztosítva a folyamatos áruáramot maguknak. Ez valóban azt mutatja, hogy a forgalomba betöltött szerepük csökkent, de így a kiegészített tevékenységükkel együtt a számuk inkább stagnál. A statisztikában azonban máshol jelennek meg. A gazdaságok is megjelentek a kereskedelemben közvetlenül.

Az értékesítés fontos problémája, hogy a fogyasztók gyakorlatilag csak néhány hal elkészítési eljárást ismernek. A tevékenység azonban hatékony promócióval fejleszthető.

Javasoljuk, hogy a promóciós intézkedésen belül helyezzenek hangsúlyt a promóciós kampányokra, melyek célja a jobb minőségű elárúsítóhelyek kialakítása az egész ország területén, megfelelő hely kiválasztásával, higiénikusan, esztétikusan kínált, megfelelő feldolgozottságú termékekkel.

2.3.4.3 Humán erőforrás fejlesztés helyzete az ágazatban

Az ágazat foglalkoztatási szerepe nagyon alacsony, mindösszesen 1826 fő foglalkoztatott 2005-ben. Ez a szám tartalmazza a teljes munkaidős és a részmunkaidős alkalmazottakat is.

További adatok nem férhetőek hozzá a halászat foglalkoztatási viszonyaira vonatkozóan. A Stratégiai tervben foglaltak alapján középtávon várhatóak ezek az információk.

Általánosságban megfigyelhető a halászatban foglalkoztatottak alacsony képzettségi szintje. A Tervezők a középfokú és alacsonyabb képesítést adó képzést preferálják. Ezzel értékelőként egyetértünk, ismerve az Európai Unió fejlesztéspolitikájában a képzésekre vonatkozó elveket.

A humán erőforrás fejlesztése kapcsán fontos kérdés a romák alkalmazása, illetve képzése haltermelés terén, mivel a haltermelő vállalkozások egy része azokon a területeken helyezkedik el, ahol ezen hátrányos helyzetű csoport tagjai nagyobb arányban tudnak munkát vállalni. Értékelőként külön hangsúlyozzuk, hogy a romák képzését és foglalkoztatását a kulturális különbségek alapján speciálisan kifejlesztett képzési és foglalkoztatási program alapján látjuk eredményesnek.

2.3.5 IV. Prioritási Tengely: Halászati területek fenntartható fejlesztése

Magyarország Nemzeti Halászati Stratégiai Terve szerint „az országban nem találhatunk olyan területeket ahol egyszerre jellemző az alacsony népsűrűség, a hanyatló halászat mely a településen lévő halász közösségek létét veszélyezteti. A potenciálisan önszerveződő akciócsoport sehol sem érné el a szükséges kritikus tömeget. Mindezek miatt a hazai döntéshozók az ágazati képvisellel egyeztetve úgy ítélték meg, hogy ezen prioritási tengely mentén nem fogalmazunk meg célkitűzéseket és támogatandó intézkedéscsomagokat.”

Előzetes értékelőként a megállapításokkal egyetértünk.

2.3.6 V. Prioritási tengely: Technikai segítségnyújtás

A Technikai Segítségnyújtásra vonatkozóan az Ex ante értékelő projekt Megvalósításra vonatkozó szakaszában teszünk megállapításokat.

A HOP Helyzetértékelésében javasoljuk az AVOP Technikai Segítségnyújtási tevékenységének egyrészt a halászati alintézkedésekre, másrészt az általános jellegű tevékenységekre (projektgenerálás, tanulmányok, piacelemzések) vonatkozó tapasztalatainak összefoglalására kitérni.

2.4 A SWOT elemzés megalapozottságának vizsgálata

A Tervezők által készített SWOT analízis a Helyzetértékelés fejezetben megfelelően megalapozott és megfelelően teljes körű.

A SWOT elemzés ennek megfelelően nem igényelt jelentősebb változtatást. Az értékelőknek néhány módosítási javaslata volt (amelyek a Helyzetértékelésen alapultak), melyek a tervezés előrehaladtával beépítésre kerültek a SWOT-táblában. Javaslataink az alábbiak voltak:

Gyengeségek:

- ⊕ K+F és Szaktanácsadás alulfinanszírozottsága;
- ⊕ Haltárolók hiánya.

A SWOT analízis gyakorlati szempontok alapján és a Helyzetelemzés szerkezetének megfelelően 3 részre osztott, melynek részei:

- ⊕ Akvakultúra;
- ⊕ A természetesvízi halászat;
- ⊕ A halfeldolgozás és kereskedelem.

3. A PROGRAM STRATÉGIÁJÁNAK ÉS CÉLJAINAK ÉRTÉKELÉSE

3.1 A Program stratégiájának indokoltsága és koherenciája

A Program célrendszere az alábbi elemekből áll:

Átfogó cél a halászati ágazatban tevékenykedő szereplők versenyképességének javítása.

- ⊕ A halászati termékek minőségének javítása;
- ⊕ Az élelmiszerbiztonság javítása;
- ⊕ A környezet-, természetvédelmi, állatjóléti normák betartása;
- ⊕ A halfogyasztási színvonal javítása;
- ⊕ A természetes vizek produktivitásának megőrzése;
- ⊕ A természetes vizek biodiverzitásának megőrzése;
- ⊕ A természetes vízi halászat tradícióinak megőrzése;
- ⊕ A természetes vízi halászatból élők számára méltányos, illetve elfogadható jövedelmi színvonal biztosítása.

A HOP további célok nem minden esetben támasztják alá közvetlenül a Program általános, versenyképesség-fejlesztési célját. Javasoljuk a versenyképességi általános célt kiegészíteni a fenntarthatósággal (gazdasági, környezeti és társadalmi vonatkozásban). A fenntarthatóság, mint cél, intézkedés szinten megjelenik, ezt javasoljuk felértékelni, és Program-szintre emelni. Ezután a Program-szintű célrendszer koherenssé válik, az egyes célok az általános célokhoz csoportosíthatóvá válnak.

A HOP célrendszere a fenntarthatóság, mint általános cél bevezetésével, a jelenlegi struktúrában lényegében megfelel az NHST általános célrendszerének. Az NHST célrendszeréből 2 tétel nem jelenik meg a HOP-ban, Program szinten:

- A kereslet/kínálat összhangjának biztosítása
- A horgászat növekvő rekreációs szerepének biztosítása.

A HOP célrendszere a fenti kiegészítésekkel megfelel a Helyzetelemzésben megfogalmazott igényeknek.

A HOP általános célját tekintve, értékelőként versenyképesnek azokat a gazdaságokat tekintjük, amelyek:

- Megfelelő minőségű áruval rendelkeznek,
- azt megfelelő áron tudják a piacon felajánlani, illetve
- képesek a termékeiket a fogyasztókhoz eljuttatni.

A versenyképesség fejlesztésének ezen tényezőkre vonatkozóan a szűk keresztmetszetre irányuló fejlesztést, illetve az ezen tényezőket érintő integrált fejlesztési célokat tekintjük.

Ezek alapján a Program célrendszere kezeli mind a minőségjavítás, a költségcsökkentés, illetve a termékek fogyasztókhoz való eljuttatásának kérdéskörét is.

A fenntarthatóság gazdasági, környezeti és társadalmi vonatkozásainak kezelését is, az ágazatnak az egyes részterületeken belül betöltött jelentőségének megfelelően megcélozza a Program.

A Program megvalósítása során a versenyképességi és a fenntarthatósági célok elérésének megfelelő kiegyensúlyozottságára különös figyelmet kell fordítani, mert a versenyképesség egy viszonylag rövid távú célrendszer, relatíve gyors hatásokkal, míg a fenntarthatóság hosszú távú hatásokkal járó célrendszer. Emellett a fenntarthatóságra irányuló egyes célok (pl. foglalkoztatás növelése) sok esetben a versenyképességre negatívan hat (pl. a technológiai fejlesztés többnyire létszámcsökkentéssel jár). Veszélyként jelentkezik, hogy a termelők rövid távú gazdasági érdekek alapján döntenek, háttérbe szorítva a hosszú távú, a fenntarthatóságot (elsősorban környezeti, illetve társadalmi téren) szolgáló elveket, célokat.

Mindezek mellett az intézkedés-szintű célok elsősorban a versenyképesség fejlesztését támogatják, a fenntarthatóság egyes elemeire fordított hangsúly meglehetősen alacsony. Tovább erősíti ezt a képet, hogy a fenntarthatóság – beazonosíthatóan ilyen irányú – céljait a természetes vízi halászat intézkedés keretein belül találjuk, amelyekre vonatkozóan a 2004-2006 AVOP tapasztalatok nem biztatóak, egy sikeres projekt sem volt ebben az intézkedésben ko-

rábban. A többi intézkedésnél ugyan többnyire megjelenik a „fenntarthatóság”, mint cél, de az nincs lebontva, hogy milyen vonatkozásban és hogyan tervezi az intézkedés azt elérni.

3.1.1 A Stratégiai belső konzisztenciája

3.1.1.1 A Prioritási tengelyek általános összefüggései

3.1.1.1.1 Az egyes tengelyek pénzügyi súlya, szemben az elemzésben bemutatott legfontosabb igényekkel

Az egyes prioritási tengelyek pénzügyi súlya az alábbi képet mutatja (euróban):

Prioritási tengely	Teljes támogatás	EHA rész	Nemzeti rész	Forrás-megoszlás
1. Intézkedések a közösségi halászflootta szabályozására	0	0	0	0%
2. Akvakultúra, belvízi halászat és a halászati és akvakultúra-termékek feldolgozása és forgalmazása	32 407 999	24 306 000	8 101 999	79%
3. Közös érdekeket célzó intézkedések	6 726 096	5 044 572	1 681 524	16%
4. Halászati területek fenntartható fejlesztése	0	0	0	0%
5. Technikai segítségnyújtás	2 059 689	1 544 767	514 922	5%
Összesen	41 193 784	30 895 339	10 298 445	100%

Magyarország nem rendelkezik tengerrel, halászfloattája nincs, ezért az 1. Prioritási tengely intézkedései nem relevánsak. Hasonlóan, a halászati tevékenység területi eloszlását figyelembe véve szintén megállapíthatjuk, hogy a 4. prioritási tengely sem rendelkezik relevanciával Magyarországon, mert nincsenek olyan egybefüggő területek, amelyeken alapvetően a halászati tevékenység jelenti a megélhetési forrást.

A források jelentős része, 79 %-a (beleértve a konvergencia és a nem konvergencia területeket együttesen) került az akvakultúra fejlesztésére allokálva. Ez megfelel a fejlesztési igényeknek, illetve stratégiai megközelítést is tükröz, mivel ebben a prioritási tengelyben nem csak a kibocsátás növelése jelenik meg célként és támogatható tevékenységként is, hanem a természetes vízi halászat, amely erős interszektorális kapcsolatban van a vidékfejlesztés, szorosabban véve az ÚMVP célrendszerével, valamint a halászati termékfeldolgozás is ebből a Prioritási tengelyből kap támogatást, ami szintén hozzájárul a halászati ágazat versenyképességének javításához. Mindezek mellett a kialakított intézkedési struktúra és a hozzárendelt forrás-elosztás megfelelően kezeli a termékpálya minden egyes fázisát, így megfelelő projekt-mix esetén biztosított a források racionális, illetve hatékony felhasználása.

A nem konvergencia területek forrásallokációja megfelel az igényeknek. A források felhasználása terén javasoljuk, hogy a nem konvergencia területeken megvalósuló fejlesztések terén

fokozottan vegyék figyelembe a halgazdálkodáshoz kapcsolódó, a HOP támogatásai által közvetlenül nem kezelt hatásokat (pl. rekreációs célú halászat esetleges negatív hatásait ellentételező, illetve ezen tevékenységet közvetetten segítő, támogatható fejlesztések, biodiverzitás terén), illetve a hagyományos tevékenységek megőrzésére helyezzenek nagyobb hangsúlyt.

A halászatot érintő környezeti célú támogatások nem kerültek tervezésre a forrásallokációban, szemben az NHST 8. fejezetében feltüntetettekkel. A jelen végső jelentés 0. verziójának összeállításának idején nem eldöntött kérdés, hogy ezt a tevékenységet az EMVA, illetve az EHA fogja-e finanszírozni. A HOP feltételezés szerint az EMVA, emiatt nem került az intézkedés tervezésre, illetve forrás allokálva.

3.1.1.1.2 A társfinanszírozás szerepe, hogyan befolyásolja az a pénz allokációját, illetve az emiatt megváltozott hatás-rendszer bemutatása

Az EHA-ra vonatkozó társfinanszírozás mértéke minden Prioritási tengely esetében 75 %, belérvé az 5. Technikai segítségnyújtást is.

Ez alapján, a Program finanszírozására Magyarország által biztosított 10 298 445 euró kiegészítéseként az Európai Unió az EHA-ból 30 895 339 eurót ad.

A pénzügyileg legnagyobb súlyú 2. Prioritási tengely teljes tervezett közpénz-igénye, amivel szignifikáns hatást lehet elérni a magyar halászati termelés fejlesztése terén, 32 407 999 euró. Ennek az összegnek a Magyarország által biztosított forrás a 32 %-a. Ez alapján a teljes halászati fejlesztés struktúráját befolyásolja a társfinanszírozás, a potenciálisan rendelkezésre álló nemzeti forrás közel háromszorosát kapja a termelő, illetve nem termelő beruházási célú fejlesztés, emellett a társfinanszírozás lehetővé teszi a piacfejlesztést, illetve a legfrissebb kutatási eredmények gyakorlatba történő mielőbbi átültetését.

3.1.1.1.3 Horizontális kérdések (partnerség, nemek közti esélyegyenlőség, nemzetközi kapcsolatok, innovatív akciók)

A nemek közötti esélyegyenlőséget a Program annak a halászati termelésben betöltött súlyának, illetve jellegének megfelelően kezeli. A nők számára meghatározza azokat a területeket, amelyeken véleményünk szerint is javasolható az esélyegyenlőség fokozott figyelemmel kísérése, illetve erősítése. Ezek azok a területek, amelyeken történő fejlődés nem befolyásolja, illetve elősegíti egyrészt a halászati ágazat racionális fejlesztését, másrészt interszektoriális vonatkozásban a leghatékonyabban járul hozzá a vidékfejlesztési célrendszer eléréséhez is.

Magyarországon a halászat a nemzeti termeléshez viszonylag alacsony arányban járul hozzá, relatív gazdasági jelentősége kicsi, véleményünk szerint nincs kiemelt jelentősége a nemzetközi kapcsolatokra fordítandó különös figyelemnek.

A Program megfelelően, több oldalról megközelítve kezeli az innovatív akciókat, elősegítve magát a kutatást, az eredmények gyakorlatba való átültetését, illetve intézkedés szinten a vásárlói igények minél teljesebb kielégítését.

3.1.1.2 A célok belső konzisztenciája

3.1.1.2.1 A prioritási tengelyek közötti egymásra hatás, valamint ezek hogyan járulnak hozzá a HOP céljaihoz

A prioritási tengelyek alapvetően a halászati ágazat versenyképességének javítását szolgálják. A 2. Prioritási tengely keretében lényegében a termékpálya egyes termelő (alapanyag, illetve késztermék) tagjai kaphatnak beruházási támogatást, amellyel a kibocsátás terén növekednek, illetve a megnövekedett, illetve megváltozó szerkezetű termelés kibocsátásának piaci elhelyezését teszi további támogatás lehetővé. A 3. Prioritási tengely az intézkedésein keresztül, elsősorban nem egyes termelők, hanem a halászati közösség érdekeit tekintve hozzájárul a halászati termelés folyamatos fejlesztéséhez, ezzel az ágazat gazdasági fenntarthatóságát segíti elő. Ezzel olyan területeken teszi lehetővé a fejlesztéseket (pl. közösségi tevékenységek, kutatási eredmények adaptálása), amelyeken a halászati gazdálkodók vagy kevesebb ismerettel rendelkeznek, vagy a folyamatos fejlesztés iránti igény hiányából, illetve az együttműködéstől való tartózkodásból adódóan nem, illetve jelentős késéssel alkalmaznának.

A 2. Prioritási tengely esetén a környezeti fenntarthatóságnak is magas fokon meg kell jelenni a megvalósítás során. Ezt a célt segíti a 3. Prioritási tengely a kutatási tevékenység által, valamint a kutatási eredmények gyakorlatba való átültetése terén.

A specifikus célok között megjelenő foglalkoztatottság növelése a versenyképesség javításával általánosságban véve ellentétes. Amennyiben a versenyképesség növelése a potenciális piaci lehetőségek kihasználásával jár, ezáltal magasabb szintű termékkibocsátással, illetve magasabb szintű feldolgozottsággal, a foglalkoztatás növelése is elérhető cél. A 2. Prioritási tengely foglalkoztatási céljainak megközelítését is segítheti a 3. Prioritási tengely tevékenységei által, akár a promóció, akár a kutatási eredmények gyakorlatba való átültetése révén.

Az 5. Prioritási tengely Technikai segítségnyújtás keretében az intézményrendszer felelőssége a Program céljainak minél magasabb szintű elérésének biztosítása, akár proaktív tevékenységeken keresztül (mint arra példa is volt az AVOP során). Ezáltal az 5. Prioritási tengely mind a versenyképesség javításához, mind a fenntarthatósághoz, mind a környezeti célok eléréséhez hozzá tud járulni.

3.1.1.2.2 A standard (=könnyebben lebonyolítható) intézkedések választása és a nagyobb CFP-célokhoz való hozzájárulás kiegyensúlyozottsága. Esetleg alternatív policy-mix

Magyarország sem tengerrel, sem olyan területekkel nem rendelkezik, ahol a halászat az elsődleges megélhetési forrás, ezért az EHA-rendelet intézkedései közül jelentős számú nem releváns az ország területén.

A 2. Prioritási tengelyből nem került tervezésre a:

- A vízi környezet védelmével kapcsolatos intézkedések;
- Közegészségügyi intézkedések;
- Állat-egészségügyi intézkedések.

A 3. prioritási tengelyből nem került tervezésre a:

- A vízben élő állat- és növényvilág védelmét és fejlesztését célzó intézkedések;
- Halászkikötők, kirakodóhelyek és menedékek;

- Halászhajók átalakítása más célra való alkalmazásra.

A nem tervezett intézkedések egy része szintén nem releváns Magyarországon, illetve a tervezése a források szétforgácsolódásához vezetne, nem szolgálná a forráskoncentráció célját.

A tervezett intézkedésekkel egyetértünk, olyan alternatív intézkedés struktúrát nem javasolunk, amely az NHST és a HOP céljait alacsonyabb költséggel, hatékonyabban tudná elérni.

Egyedüli kérdés az NVT extenzív halastó intézkedés továbbéléseként a vízi környezet védelmével kapcsolatos intézkedés finanszírozási forrása. Amennyiben az EHA a finanszírozási háttere ennek az intézkedésnek, az azt jelenti, hogy az NVT tapasztalatok alapján csak erre az egy intézkedésre fordítaná Magyarország a teljes EHA forrást. Ez az ágazat versenyképességének fejlesztését nem szolgálja. Ezért javasoljuk az intézkedéstől való eltekintést, azzal a kiegészítéssel, hogy a természeti fenntarthatóságot egyrészt a versenyképesség-javítási célú projekteknél különös figyelemmel értékeljük, illetve ahol az tervezésre került (természetes vízi halászat), a Technikai segítségnyújtási Prioritási tengelyből külön fordítsanak forrást ezen célú projektek ösztönzésére, megvalósításuk elősegítésére.

3.1.2 Koherencia nemzeti és EU-s politikákkal, más Operatív Programokkal, NAVP-vel

A HOP keretein belül megfelelően bemutatásra került a Program külső koherenciája, beleértve a Lisszaboni, illetve Göteborgi csúcson megfogalmazott elveket is.

4. A JAVASOLT INTÉZKEDÉSEK

A Rendelet szerint az alábbi intézkedések keretében nyújtható EHA-forrás a halászati fejlesztésekre:

1. prioritási tengely Intézkedések a közösségi halászflootta kiigazítására

- Állami támogatás végleges beszüntetés esetén
- Állami támogatás ideiglenes szüneteltetés esetén
- Halászhajók fedélzeti beruházásai és szelektivitás
- Kisüzemi part menti halászat
- A közösségi halászati flottagazdálkodás miatti
- társadalmi-gazdasági kompenzáció

2. prioritási tengely Akvakultúra, belvízi halászat és a halászati és akvakultúra-termékek feldolgozása és forgalmazása

- Az akvakultúrába történő termelő beruházásokra
- A vízi környezet védelmével kapcsolatos intézkedések
- Közegészségügyi intézkedések
- Állat-egészségügyi intézkedések
- Belvízi halászat
- Beruházások a feldolgozás és értékesítés területén

3. prioritási tengely Közös érdekeket célzó intézkedések

- Kollektív akciók
- A vízben élő állat- és növényvilág védelmét és fejlesztését célzó intézkedések
- Halászkikötők, kirakodóhelyek és menedékek
- Új piacok kialakítása és promóciós kampányok szervezése
- Kísérleti projektek
- Halászhajók átalakítása más célra való alkalmazásra

4. prioritási tengely A halászati területek fenntartható fejlesztése

5. prioritási tengely Technikai segítségnyújtás

- A HOP keretében a kivastagított betűtípussal jelzett intézkedések kerültek tervezésre. A tervezett beavatkozásokra vonatkozó választás egyrészt Magyarország szárazföldi elhelyezkedéséből adódik, másrészt a jelenlegi ágazati szükségletekből, harmadrészt a vízi környezet védelmére vonatkozó finanszírozási, lezáratlan, Európai Bizottsági szintű vitából.

4.1 Beruházás az akvakultúra termelő infrastruktúrájába

Helyzeteírás

A jelenlegi magyarországi haltermelésben a ponty az egyeduralkodó faj, míg piaci jelzések egyéb halfajok kedvező piaci értékesítési lehetőségeit mutatják. A hazai halastavak összterülete 25 834 hektár, melyből 40 %-a elöregedett. Az ágazatban alacsony a gépesítettség. A szektor foglalkoztatotti állománya elöregedett, a fiatalok szakképzettsége, innovatív képessége alacsony. A haltermelők nagy része nem rendelkezik tárolókapacitással. A tógazdaságokban sok helyen probléma a vagyontvédelem. Az intenzív üzemi haltermelés jelentős gazdasági előnyöket rejt, valamint alkalmas alternatív, jó piacokkal rendelkező fajok termelésére.

Szükségletek

Innovatív, a nagyobb hozzáadott értéket előállító, energia és költségtakarékosságot eredményező, a megújuló energia használatát előtérbe helyező, a minőségi termelést és a környezetvédelmet szolgáló beruházási támogatásokra van az ágazatnak szüksége. Emellett szükséges a környezettudatos gazdálkodás erősítése. A halászatban dolgozók korösszetételének javítása érdekében ösztönözni kell a fiatal halászok vállalkozásainak indítását, a meglévők termelési alapjainak fejlesztését. Szükséges a halászok szaktudásának, innovatív gyakorlati ismereteinek bővítése, a szaktanácsadási, tájékoztatási és üzemviteli szolgáltatások igénybevételének elősegítésén keresztül. Szükséges a halászati termelés szerkezetátalakítása.

Célok

Az intézkedés átfogó célja a minőségi halhús előállításának ösztönzése, illetve az akvakultúra hosszú távú fenntarthatóságának biztosítása, és a versenyképesség javítása.

A specifikus célok:

- a jövedelmi helyzet javítása és a munkahelyek megőrzése, létrehozása – ez nem vezethető le a szükségletekből, illetve ellentétes a versenyképesség fejlesztésével, a fenntarthatóságot viszont szolgálja; ez eszköz lehet a fiatal foglalkoztatottak szektorba irányításába;
- termelékenység és hatékonyság növelése – levezethető a szükségletekből, a technikai, technológiai színvonal fejlesztése ehhez hozzájárul;
- a halastavak, keltető házak és azok berendezéseinek technológiai korszerűsítése – ez véleményünk szerint eszköz, nem cél, ezeknek a beruházásoknak egy magasabb, specifikus célt kell szolgálniuk; véleményünk szerint ebben a formában az előző cél egyik megvalósítási eszköze;
- iparszerű haltermelő rendszerek építése, korszerűsítése – levezethető a szükségletekből
- struktúra-váltás megalapozása – a szükségletekből erre vonatkozóan csak a fajváltás jelenik meg, ami az iparszerű rendszerekhez kapcsolódik, ami pedig az előző specifikus célban szerepelt.

Jogszabályi háttér

Az akvakultúra beruházások a Rendelet szerint az alábbiak közül egy vagy több célkitűzés megvalósításához járulnak hozzá:

- diverzifikáció új fajok irányában és jó piaci lehetőségekkel rendelkező fajok termelése irányában;
- olyan akvakultúra módszerek bevezetése, amelyek jelentősen csökkentik a környezetre gyakorolt negatív hatást vagy fokozzák az arra gyakorolt pozitív hatást, összehasonlítva az akvakultúra ágazat általános gyakorlatával;
- olyan hagyományos akvakultúra tevékenységek támogatása, amelyek fontosak mind a gazdasági és társadalmi szerkezet, mind a környezet megóvása számára;
- támogatás a halgazdaságnak a vadon élő ragadozóktól való védelmét szolgáló eszközök beszerzésére;
- az akvakultúra-ágazatban dolgozók munka- és biztonsági körülményeinek javítása.

Az intézkedés hozzájárulhat az élethosszig tartó tanuláshoz. A tagállamok gondoskodnak arról, hogy a mikro- és kisvállalkozások elsőbbséget élvezzenek.

Korábbi időszak tapasztalatai

Az AVOP ideje alatt az akvakultúra beruházások lassan indultak. Az okok között szerepelt a pozitív példák hiánya, némi bizalmatlanság, sokan azt gondolták, hogy pályázni lehet, de pénzt elnyerni nem, valamint az a körülmény, hogy a potenciális pályázók egy része állami cég, és nem volt biztos, hogy ők is pályázhatnak. A későbbiekben pozitív választ kaptunk a Bizottságtól, valamint a pályázati alsó határt lecsökkentették 10 hektárra, emellett tájékoztató kampány indult, aminek ez eredményeként az indikátorként tervezett 25 projektből 22- elért az AVOP.

Az intézkedés tartalma

Az intézkedés elsősorban a termelő beruházásokra irányul. Tartalma csak részben kapcsolódik a Helyzetelemzés megfelelő rész-elemeihez, illetve a helyzetelemzés és a Rendelet által megjelölt célkitűzések kombinációjának kevésbé megfelelően tartalmazza a lehetséges fejlesztési irányokat. Nem irányul termékdiverzifikációra, szerkezetátalakításra (csak az eredmények között szerepel ez az elem). Nem irányul a korösszetétel javítására, nem segíti elő az élethosszig történő tanulást. Nem irányul innovációra (kivéve alternatív energia használata). Mindazonáltal az alternatív energiahasználat ösztönzése megjelenik az intézkedés tartalmában, ezzel együtt a gépesítettség fokozásának, valamint a felújítások ösztönzésének, a munkakörülmények javításának igénye is.

Célcsoport

A célcsoportba a rendelet szerint a mikro- és a kisvállalkozásokat az értékelésben előnyben részesítik. Ezzel párhuzamosan a jogosultsági kritériumok között szerepel, hogy új építésnél legalább a fejlesztés eredményeként legalább 10 hektár nettó felület minimum 10 éves bérleti szerződésével kell rendelkezni. Üzemméreti preferencia bevezetésének szükségességére a Helyzetelemzés nem utal. Magyarországon az átlagos üzemelő tófelület mintegy 68 hektár. A minimum terület megjelölése ugyan lényegesen alacsonyabb az átlagos tófelületnél, de mégis

a termelési szerkezet koncentrálódása felé mutat, új tófelület létrehozására a nagyobb termelők kaphatnak támogatást. Ebben az esetben a megvalósítás során figyelembe kell venni a holtteher veszélyét, vagyis olyan vállalkozások kaphatnak támogatást, amelyek a fejlesztést támogatás nélkül is végre tudnák hajtani.

Tervezett eredmények

A tervezett eredmények az AVOP megvalósításának tükrében meglehetősen ambiciózusnak tűnnek. Az AVOP közel 2 éve alatt új építésre került mintegy 180 hektár tófelület, felújításra került 612 hektár. Ezt arányosítva a hosszabb idő függvényében, az elmúlt évekhez képest kétszer olyan gyors fejlődést tervez a Program. Ezt viszont nem egészíti ki az intenzív üzemek menedzseléséhez szükséges képzési programokkal, szaktanácsadási rendszerekkel, az akvakultúra intézkedésen belül, csak a kollektív akciók keretében utal a továbbképzésre, illetve a szakmai koordinációra a kutatók és a termelők között. Az ismeretek bővítését, az innovatív elemek alkalmazási lehetőségének humán megalapozását erősíteni javasoljuk az intézkedésen belül, illetve javasoljuk a Kollektív akciókon belül a képzésekkel való koordináció megteremtését.

Az elérendő eredmények között szereplő, az intenzív üzemek környezetterhelését csökkentő célterület nem jelenik meg az intézkedés tartalmában, csak az említett üzemek alternatív energia-hasznosítása kerül kiemelésre.

Az elérendő eredmények között szereplő, alternatív fajok termelésének ösztönzésére az intézkedésen belül nem szerepel utalás.

Az elérendő eredmények egy része nem számszerűsített, pl. foglalkoztatási hatások, amelyek különösen jelentősek a közösségi hozzáadott érték megítélése szempontjából.

Költséghatékonyság

Az eredmények hatékonysága függ a beruházásokkal megnövekvő termelés piaci elhelyezhetőségétől. Ennek, tekintve a magyar fogyasztási szokásokat, jelentős marketing vonatkozása van. Amennyiben arra nem fordít a termelő megfelelő figyelmet és költséget, a közpénz alacsonyabb hatékonysággal kerül elköltségre. A strukturális alkalmazkodás támogatása – a piaci lehetőségek függvényében – nagyobb hatékonyságú, mint a hagyományos és maradó termék-szerkezetű üzemekbe történő kifizetés.

A költséghatékonyság terén további kérdés a holtteher, vagyis azon kifizetett támogatás összege, amely olyan beruházást segít, amelyiket támogatás nélkül is megvalósítottak volna. Ez összetett probléma, a teljesen hivatalos termelést folytató gazdaságoknál piaci okokból kisebb a veszély, míg a jelentős mértékű feketegazdaság az így megnyert előnyök miatt, csak a támogatás elnyerése érdekében valószínűleg nem fogja „kifehéríteni” a tevékenységét.

4.2 Természetes vízi halászat

Helyzetleírás

Az üzemi halászatot folytatók eszközállománya előregedett. Földrajzi adottságaink miatt a hagyományos halászati módszerek jelenleg is alkalmazásban vannak Magyarországon. Probléma az élőhelyek degradációja, az ívóhelyek, halbölcsők fokozatos megszűnése. A természe-

tes vízi halászat nehezen tervezhető a termelés mennyiségét tekintve, ezért időszakos tárolókapacitás-hiány jelentkezik.

A természetes vízi halászat (beleértve a horgászatot is) – a szereplők számát tekintve – Magyarországon elsősorban rekreációs célú.

A nem konvergencia régióban a természetes vízi halászat nem játszik szignifikáns szerepet a haltermelési kibocsátásban.

Szükségletek

A természetes vízi halászat fenntartása fontos a hagyományok fenntartása miatt. Szükséges az elhasználódott eszközök cseréje, minőségi megújítása. Az innovatív fejlesztések támogatása fontos, a szelektív halászati módszerek fejlesztése érdekében. A természetes vizekben található halfajok optimális visszapótlása terén az akvakultúrának kiemelt szerepet kell biztosítani.

Célok

Az intézkedés átfogó célja a természetes vízi halgazdálkodás hosszú távú fenntartása, a versenyképességének biztosítása, a természetes vizek optimális biológiai állományának fenntartása, illetve a halászok megélhetésének biztosítása.

Specifikus célok

- halászok jövedelmi helyzetének javítása – nem vezethető le a szükségletekből, habár hozzájárul a tevékenység fenntartásához
- munkahelyek megőrzése – nem vezethető le közvetlenül a szükségletekből;
- halászati eszközök megújítása és fejlesztése – megfelel a szükségleteknek;
- halászati hagyományok megőrzése és ápolása – levezethető a szükségletekből, habár az intézkedés tartalmában külön nem jelenik meg.

A specifikus célok nem támasztják alá a természetes vizek biológiai állományának fenntartása átfogó célt.

A helyzetleírásból, illetve a szükségletekből nem került specifikus céllá transzformálásra a természetes élőhelyek degradációjának megállítása, a szelektív halászati módszerek ösztönzése, valamint nem jelenik meg az akvakultúra szerepe a halfajok visszapótlása terén.

Jogszabályi háttér

A természetes vízi halászat üzleti célú halászatot jelent a Rendelet értelmében.

A belvízi halászatra vonatkozó támogatás magában foglalhatja azokat a beruházásokat, amelyek a belvízi halászati létesítmények építését, bővítését, felszerelését és korszerűsítését szolgálják, a biztonság, a munkakörülmények, a higiénia és a termékminőség, az emberek vagy állatok egészségének javítása, vagy a környezetre gyakorolt negatív hatás csökkentése vagy a környezetre gyakorolt előnyös hatás fokozása céljából.

Korábbi időszak tapasztalatai

Az AVOP ebben az intézkedésben egyáltalán nem tekinthető sikeresnek, nem volt nyertes pályázat 2004-2006 között.

Az intézkedés tartalma

Az intézkedés keretében halászati eszközök beszerzésére, hajók felszerelésének felújítására, illetve a biztonságos munkakörülmények kialakítására van lehetőség.

Az intézkedés nem emeli ki a szükségletek között megjelenő innovatív, illetve a szelektív módszerek fenntartásának, illetve terjesztésének preferálását. Nem jelenik meg (hasonlóan az akvakultúra beruházások intézkedésben sem) a két intézkedés integrálása a tartalmi vonatkozások terén, a megfogalmazott szükségletek kielégítése terén.

Az intézkedés nem célozza meg a degradálódó élőhelyek beruházási jellegű fejlesztését.

A holtteher-veszély ennél az intézkedésnél is jelentkezik.

Célcsoport

A célcsoport széles körben került meghatározásra, amivel a jelen intézkedés keretében egyetértünk. Nincs méretbeli utalás a célcsoport szűkítésére (kivéve a 12 méteres hajóhossz, amennyiben egy vállalkozás kizárólag ennél hosszabb hajókat üzemeltet), illetve a mikro- és kisvállalkozások előnyben részesítése megjelenik.

Célterület

Az intézkedés célterülete kiterjed a nem konvergencia régióra is, míg a Helyzetelemzés azt mutatta be, hogy ott nem jelentős a természetes vízi halászat, vagyis nem jelentkezik olyan igény a beavatkozásra, amely szükségelteti az intézkedés területi kiterjesztését.

Tervezett eredmények

Az intézkedés tervezett eredményeit javasoljuk beilleszteni a beavatkozási logika szerinti indikátorrendszerbe, illetve számszerűsíteni.

Költséghatékonyság

Ilyen típusú, közösségi forrásból támogatott fejlesztésre még nem volt Magyarországon példa, így azok alapján a költséghatékonyság tényezőire nem következtethetünk. Potenciális veszély a holtteher. Ennél az intézkedésnél számítunk értékelőként jelentős mértékű pozitív környezeti hatással, ennek elmaradása esetén a Program futása során kiemelt figyelmet kell erre a célra fordítani, illetve a HOP befejezte után felül kell vizsgálni a vízi környezet védelmével kapcsolatos intézkedést, amennyiben azt akkor a közösségi előírások lehetővé teszik.

4.3 Halfeldolgozás és marketing

Helyzetleírás

A hazai haltermelés 2005-ben összesen 20977 tonna étkezési célú hal, ebből mintegy 2500 tonna kerül feldolgozásra, ami 12%. Közel ugyanennyi import eredetű hal feldolgozását végzik a magyarországi halfeldolgozók. A feldolgozási szerkezet összetett, haltermelők is végeznek feldolgozást, de kizárólag feldolgozással, illetve halforgalmazással foglalkozó üzemek is megtalálhatóak.

- Problémaként jelentkezik, hogy a hazai feldolgozók termékskálája szegényes, az alacsony hozzáadott értékű termékek dominálnak. A kapacitáskihasználás alacsony. A műszaki színvonal gyenge, emellett meghatározó a kézi munkaerő alkalmazása.
- A feldolgozók szennyvízkezelése nem minden üzemnél megoldott.
- A feldolgozók és a haltermelő egységek földrajzi elhelyezkedése nem következetes.

Szükségletek

Szükséges a technikai/technológiai fejlesztés, korszerűsítés. Fontos a termékskála szélesítése. A fejlesztések terén kiemelt figyelmet kell a szennyvíz- és veszélyes hulladékok kezelésének megoldására.

Célok

Az intézkedés átfogó célrendszerébe tartozik a lakosság halfogyasztási színvonalának emelése, az egészséges táplálkozás elősegítése, valamint a halfeldolgozó szakágazat versenyképességének javítása.

Javasoljuk, hogy az átfogó célok kerüljenek kiegészítésre a halellátási színvonal emelésével, mivel a halfogyasztási színvonal emelkedéséből adódó kereslet kielégítését az ellátási színvonal emelésén keresztül tudja a szektor megteremteni.

A specifikus célok:

- a termelékenység és a hatékonyság növelése (elsősorban a technikai és technológiai színvonal javításán keresztül) – a szükségletekből egyenesen következik
- a termékválaszték, és a hozzáadott érték növelése a feldolgozott halászati termékek körében – kiolvasható a szükségletekből
- a halfeldolgozók higiéniai helyzetének javítása - nem következik közvetlenül a beazonosított szükségletekből
- a munkakörülmények javítása – nem következik a beazonosított szükségletekből, nem járul közvetlenül hozzá a feldolgozók versenyképességének javításához
- a környezeti terhelés csökkentése – kiolvasható a szükségletekből

Jogsabályi háttér

A Rendelet a halfeldolgozási és marketing beruházások támogatását az emberi fogyasztásra szánt termékek termelésére irányuló beruházásokra korlátozza, emellett lehetővé teszi a halászati feldolgozás hulladékait érintő beruházásokat is.

Korábbi időszak tapasztalatai

A halfeldolgozók maximált méretét a potenciális pályázók nehezen fogadták, újonnan az AVOP ideje alatt támogatással nem építettek halfeldolgozó üzemeket. Az is nehezítette az alintézkedés indítását, hogy a kezdetekben a feldolgozott hal 20%-ának más elsődleges termelőtől kellett származni. Ennek a feltételnek a feloldása után lehetővé vált nagyobb mértékben, netán külföldről vásárolt hal feldolgozását. Ez ugyan hozzájárult a halfogyasztás emelkedésének prioritásához, és javította a feldolgozók forgalmát, de jelentős részben az import növekedett, ami a hazai haltermelők lehetőségeit csak korlátozott mértékben növelte.

2004-2006 között 2 halfeldolgozó felújítása szerepelt indikátorként az AVOP-ben, amit jelentősen túlszárnyaltak, arányaiban 2,5-szörösen, nominálisan 5 halfeldolgozó felújítása valósul meg támogatással.

A termékfejlesztésben pozitív tapasztalatokkal rendelkezünk, a 6 új termék helyett 12-vel jelentek meg az elmúlt időszakban a feldolgozók.

Az intézkedés tartalma

Az intézkedés keretében lehetőség van halfeldolgozók létesítésére és felújítására. Az extrém alacsony kapacitáskihasználás miatt javasoljuk az új létesítések területi alapon történő korlátozását, illetve a felújítások hasonló kezelését.

A munkafeltételek, higiéniai, közegészségügyi helyzet javítására, különösen pedig a környezetterhelés csökkentésére irányuló beruházásokat javasoljuk kiemelt prioritásként kezelni.

Az intézkedés lehetőséget biztosít új termékek, termékcsaládok kifejlesztésére, ezt a helyzet-elemzés alátámasztja. Javasoljuk a Promóció intézkedéssel a koordináció megteremtését, illetve a promóció alá nem tartozó marketing lehetőségek ezen intézkedésbe történő felvételét.

Az intézkedés keretében, célrendszerében nem találtunk utalást a termelési és feldolgozási kapacitások földrajzi elhelyezkedésének koordinációjára.

Célcsoport

A célcsoportban nincs nemzeti sajátosságot tükröző korlátozó feltétel, azok a jogosultsági kritériumoknál jelennek meg.

Tervezett eredmények

A tervezett eredmények széleskörűen átfogják az intézkedés lehetséges hatásait. Javasoljuk azokat számszerűsíteni, amelyeket lehet.

A szektor fejlődési lehetőségeinek kritikus kérdése a piac, ezért a nyomon követő indikátorokra különös hangsúlyt javaslunk fektetni, mind a célok alá történő oksági kapcsolat megteremtése, mind számszerűsítés, illetve a megvalósítás során történő nyomon követésen keresztül. Az előzetes értékelés Értékelésre vonatkozó fejezetében javasolt ad hoc értékeléseken keresztül a beavatkozások ezen a kritikus területen eredményesen módosíthatóak. Továbbá az intéz-

kedésnek jelentős interszektorális hatása (a vidékfejlesztési célokra tekintettel), illetve jelentős a potenciális közösségi hozzáadott érték növelő szerepe van.

Költséghatékonyság

A halfeldolgozás beruházási típusú támogatás, a holtteher-veszteség potenciális veszély. A kifizetett támogatás működtetési hatékonyságát befolyásolja a feldolgozók piaci lehetősége, amelyre különös figyelmet javaslunk fordítani a pályázatok elbírálása során. A feldolgozási tevékenység eredményességét erősíti a marketing, erre is javaslunk hangsúlyt fektetni, előnyben részesítve a komplex, projekt szinten marketinggel megtámogatott fejlesztéseket.

4.4 Kollektív akciók

Helyzeteírás

A hazai halászati kutatási háttér intézményrendszere fejlett. A halászok szakismeretei nem megfelelő szintűek, illetve a generációváltás miatt egyre gyengül. Probléma a kutatási eredmények gyakorlatba történő átültetése, beleértve a szaktanácsadást is. További gyengeség a képzésekbe történő alacsony létszámú bekapcsolódás, ami veszélyeztetni a posztgraduális képzések lebonyolítását.

Szükségletek

A kutatás-fejlesztés együttműködése szükséges az oktatással és a szaktanácsadással, a halászatban dolgozók ismereteinek fejlesztésre, illetve az innovatív technológiák, a legutóbbi kutatási eredmények gyakorlatba való átültetésére. Különösen jelentős a szaktanácsadási rendszer működtetése.

Célok

Az intézkedés átfogó célja a halászati ágazat hosszútávú fenntarthatóságának biztosítása, a versenyképesség javítása. Mindezt a K+F tevékenységekre, illetve a termelői szerveződésekre alapozva.

A specifikus célok:

- az akvakultúra termékek minőségének, élelmiszerbiztonságának és nyomon követhetőségének javítása – közvetlenül nem olvasható ki a szükségletekből
- termelői szerveződések színvonalának javítása és létszámának bővítése – az átfogó célnak megfelel, habár a termelői szerveződésekre vonatkozóan nem következik a helyzetelemzésből közvetlenül
- az akvakultúra termékek piaci átláthatóságának javítása – nem olvasható ki a szükségletekből
- szakmai készségek fejlesztése – egyenesen következik a szükségletekből
- közös programokon alapuló partnerség a kutatói szféra és a halászati ágazat szereplői között – megfelel a szükségleteknek

Jogsabályi háttér

A kollektív akciók Programban felsorolt tartalmi elemei megfelelnek a Rendelet vonatkozó előírásainak.

A Rendelet a szelektív halászati módok támogatását a 37 cikk alapján teszi lehetővé, míg a Program azt a Természetes vízi halászat intézkedésén belül kezeli.

Korábbi időszak tapasztalatai

A jeleni intézkedésre vonatkozóan a egyrészt termelői szervezetekkel kapcsolatban rendelkezünk AVOP-tapasztalatokkal. 2004-2006 között 2 termelői szervezet nyújtott be pályázatot és nyert támogatást. Ez pozitív példa. A közbenső értékelés időpontjáig nem volt egyetlen szervezet sem, amelyik támogatásért pályázott volna, de már akkor jelezte a pályázatkezelő szervezet, hogy nem hiábavaló az alintézkedés, mert egy előremutató folyamatot indított el a halászati termelők és a tógazdasági vállalkozók között, az együttműködés irányába.

Az innovatív akciók terén is rendelkezünk pozitív tapasztalatokkal az AVOP időszakából, 2 nyertes pályázattal. Az alacsony érdeklődést az befolyásolta, hogy erre az alintézkedésre csak kutató-fejlesztő szervezet bevonásával (intézet, illetve gazdasági társaság) lehetett pályázni. A tevékenység eddig ismeretlen volt a pályázók előtt, ami szintén hozzájárult az alacsony érdeklődéshez.

Az intézkedés tartalma

A Rendelet a halászati kutatásokat alapvetően a termelők bevonásával támogatja, a célja a kutatók eredményeinek gyakorlatba való átültetése. Javasoljuk az intézkedés tartalmában ezt pontosítani.

Az intézkedés további tartalmával egyetértünk. A termelők piaci teljesítményének javítása szempontjából kiemelten fontosnak tartjuk a termelői szervezetek létrehozását, amelyet javasolunk külön program keretében a TA terhére népszerűsíteni.

Célcsoport

A célcsoport meghatározás megfelel a közösségi halászati politika szellemiségének. A célcsoportra további pontosító információk a Jogosultsági kritériumok között szerepelnek, amelyek megfelelnek a jogszabályi előírásnak. Értékelőként nem látjuk szükségességét a célcsoport további szűkítésének.

Tervezett eredmények

A tervezett eredmények alapvetően korlátozottan számszerűsíthetők. Ennek ellenére javasoljuk a számszerűsítés lehetőségének vizsgálatát, hiszen a szektor versenyképessége fejlődésének figyelemmel kísérése kiemelt fontosságú. Hasonló szerepűek a Nyomon követendő indikátorok. Ezek a jelzőszámok az ad hoc értékelések keretében alapot adnak a mélyebb, a részterületet érintő értékelésre.

4.5 Promóció

Helyzetleírás

- A fogyasztói oldalon jelentkező probléma a haltermékek alacsony ismertsége, illetve az elkészítési módok szűk körű ismerete.
- Várható az importáru mennyiségi növekedése. Ez egyrészt konkurencia a hazai termelésű halszűcsnek, másrészt a halfogyasztást növelheti, ami részben az importáru-feldolgozást végző vállalkozások számára előnyös, illetve általánosságban javítja a vásárlói tudatosságot.
- **A hazai termelésű hal piacra jutási képessége egyáltalán nem elégíti ki a fogyasztói igényeket.**
- Az értékesítés szerkezete átalakult, a haltermelők közvetlenül is megjelentek a piacon.

Szükségletek

A szükségletek a promóciós tevékenységgel kapcsolatosan korlátozottan fogalmazódnak meg a Programban, azt az alábbiakban foglaljuk össze: szükséges egyrészt a fogyasztók tudatosságát fejlesztő akciók szervezése, másrészt a termelők fogyasztói/piac iránultságának fokozása.

Célok

Az intézkedés átfogó célja az alacsony hazai halfogyasztás növelése, a kereslet/kínálat összhangjának biztosítása, illetve a Magyarországon megtermelt halászati termékek piaci versenyképességének biztosítása.

A specifikus célok:

- piaci felméréseken és elemzéseken alapuló közösségi marketing akciók hatékonyságának növelése – megfelel az igényeknek
- új és újszerű édesvízi halfajok bevezetése a hazai piacokon – kiolvasható a szükségletekből
- a teljes halászati vertikumot felölelően a minőségbiztosítási színvonal javuljon – nem olvasható ki a Helyzetelemzésből, habár az EHA rendelet ebbe az intézkedésbe sorol egy hasonló területet, a halászati termékek kapcsán minőségi politika megvalósítását; értékelői véleményünk szerint a kettő nem azonos, a minőségi politika tágabb értelmű, mint a minőségbiztosítási rendszerek kiépítése és működtetése
- javuljon a halászati ágazat társadalmi presztízse – nem leheto fel a szükségletek között
- növekedjen a hazai előállítású bio-hal fogyasztása – nem leheto fel a szükségletek között, habár tagadhatatlan, hogy a választék-növelés miatt hozzájárulhat az alacsony fogyasztási szint növeléséhez
- javuljon a hazai termelők külpiaai értékesítése, nemzetközi kapcsolatrendszere és elismertsége – a magyarországi termelők külpiaai lehetőségei, illetve az arra vonatkozó szükségletek nem lehetoek fel a Helyzetelemzésben; mindazonáltal a külpiaai promóció hozzájárul a piaci lehetőségek szélesítéséhez, érdeklődő piac esetén.

Korábbi időszak tapasztalatai

Az AVOP közbenső értékelése nem mutatott ki nagy érdeklődést a promócióra irányuló alintézkedés esetén, holott a 100 %-os támogatási szint is elérhető volt. Végeredményben a tervek csak félig teljesültek, a tervezett 18 projekthez képest csak 8 nyert támogatást.

Az intézkedés tartalma

Az intézkedés tartalma megfelel egyrészt a Rendeletnek, másrészt az intézkedésre vonatkozó szükségleteknek. Javasoljuk felvenni részben a vásárlói tudatosság fejlesztése, részben a közösségi hozzáadott érték növelése céljából az olyan termékek népszerűsítését, amelyeket a környezetre alacsony hatást gyakorló módszerekkel nyertek.

Célcsoport

A célcsoport meghatározása széles körű. A Rendeletben foglaltak alapján, miszerint nem lehet kereskedelmi márkát, illetve földrajzi eredetre hivatkozni a promóciós akciók során (kivéve a földrajzilag védett eredetű termékek esetében), valamint minimálisan regionálisan kell az promóciós tevékenységet kifejezni, a gazdasági szervezetek előreláthatóan nem fognak pályázatot benyújtani az intézkedésre. Az intézkedés tényleges célcsoportja a termelők szervezetei, elsősorban nemzeti szintű koordinációban.

Jogosultsági kritériumok

A Rendelet nem tartalmaz a promóciós intézkedés keretében szabványokra vonatkozó előírásokat.

Tervezett eredmények

A tervezett eredmények a fogyasztás terén eléggé ambiciózusak. Javasoljuk a számszerűsíthető indikátorokra kiinduló és célérték megadását, a folyamatok figyelemmel kísérése érdekében, ami szolgálja a Program módosítási lehetőségét, illetve információt ad a promóciós kampányok, piacelemzések és egyéb tevékenységek költséghatékonyságáról.

4.6 Kísérleti projektek

Helyzeteírás

A kísérleti projektekre vonatkozóan a helyzeteírás nem ad konkrét támponokat, beazonosított szükségleteket.

Célok

Az intézkedés átfogó célja a magyar halászati ágazat versenyképességének javítása a hazai és nemzetközi kutatási eredmények gyakorlati bevezetésére alapozva.

A specifikus célok:

- gazdasági és biológiai értelemben vett hatékonyabb és kisebb környezeti terhelést jelentő termelés technológiák elterjesztése – a Helyzeteleírás nem ad erre a célra vonatkozóan szükségletet;
- a haltermelés diverzifikációjának segítése – az intézkedésre vonatkozóan a Helyzet-elemzés nem ad ezen cél szükségességére további információt, azt fentebb találjuk; javasoljuk a cél pontosítását, illetve az egyéb, szerkezetváltást, alapanyag-termelési alkalmazkodást segítő célok integrálását ezzel a pontosított specifikus céllal.

Az intézkedés megfelel a Rendelet 41 cikkének.

Korábbi időszak tapasztalatai

Hasonló típusú és részletezettségű intézkedés korábban nem szerepelt a halászati ágazat támogatási rendszerében.

Tervezett eredmények

Az egyes kísérleti projektek eredményei fontosak lehetnek az ágazat versenyképességének növelésében, ezért javasoljuk az eredmények figyelemmel kíséresi rendszerének pontosabb kidolgozását.

Költséghatékonyság

A kísérleti projektek költséghatékonysága nehezen ítélnél meg, éppen jellegüknél fogva. Mindazonáltal fontosnak tartjuk a HOP lebonyolítása során, hogy csak olyan kutatások kaphassanak támogatás az EHA-ból, amelyek ténylegesen gyakorlatban alkalmazhatóak, különös hangsúlyt fektetve az intézkedésen belül a környezetterhelést csökkentő kutatásokra, mert ez még az a terület, ahol a halászati termelés környezeti fejlesztésére lehetőség van.

5. A KÖZÖSSÉGI HOZZÁADOTT ÉRTÉK

A HOP teljes közös forrású költségvetése 41 193 784 euró, amelyből 75 % a közösségi társfinanszírozás mértéke, összege 30 895 339 euró. A teljes EHA költségvetés 79 %-a a 2. prioritási tengelyre került megtervezésre, vagyis az akvakultúra, a belvízi halászat és a halászati és akvakultúra-termékek feldolgozására és marketingjére helyezi a Program a hangsúlyt. Ezen belül a nem konvergencia területen, melyre az EHA-forrás 2 %-a jut, a teljes keretből szintén ez a prioritási tengely kap támogatást. A beruházások elsősorban pályázói szintű üzleti célokat szolgálnak.

A halászatot érintő környezetvédelmi kérdésekre vonatkozóan a Program korlátozottan járul hozzá közvetlenül a közösségi hozzáadott érték növeléséhez, mivel a jelen állapot szerint a vízi környezet védelmével kapcsolatos intézkedések finanszírozását az EMVA-ból tervezi. Ebben a kérdésben jelenleg nincs végleges megállapodás Bizottsági szinten, így ezen tevékenység finanszírozása változhat. Ebben az esetben a helyzetet újra kell értékelni, mivel a jelenleg az NVT-ben szereplő extenzív halastavak támogatása intézkedés jelenlegi forrásigénye meghaladja a HOP költségvetését. A környezeti értékek védelméhez a beruházási intézkedések terén az intézkedés tartalmában megjelenő Környezetterhelést csökkentő beruházások kapcsán javítja a környezeti állapotot, ezzel közjót állítva elő.

A foglalkoztatási hatás tekintetében árnyaltabb a kép, mivel ugyan az EHA forrás relatíve nem nagy, így a halászati beruházásokat tekintve jelentős foglalkoztatási hatás nem várható a Program megvalósulásától, helyi szinten jelentős előrelépések várhatóak, a felújítások körében a munkahelyek megtartása, az új halastavak kialakítása terén az új munkahelyek létesítése vonatkozásában. A feldolgozó kapacitások fejlesztése eredményezhet jelentősebb, a helyi munkaerő-piaci lehetőségeket fejlesztő hatásokat. Ebben a vonatkozásban a közösségi hozzáadott értékek tekintetében kiegészítő, egymást erősítő hatás mutatkozik a HOP és a vidékfejlesztési program között.

A Program sem a foglalkoztatás, sem az esélyegyenlőség terén nem kezeli a Stratégiai Tervben problémaként megjelölt roma-kérdést, ezen a téren nincs megfogható közösségi hozzáadott érték.

6. A VÉGREHAJTÁS INTÉZMÉNYRENDSZERE

A végrehajtási intézményrendszer elemzése a HOP 2006. november 13-i változata alapján készül. Értékelőként tudatában vagyunk annak, hogy a végrehajtási rendszer Programba jelenleg nem foglalt elemei átalakítás alatt vannak, beleértve a számítógépes (szoftver) hátteret.

A Rendelet 58. cikke alapján a tagállam irányító, igazoló, illetve ellenőrző hatóságot jelöl ki a Rendeletben megjelölt feladatokra, továbbá kijelölhet egy vagy több közreműködő szervezetet is, amely átvehet eredetileg az irányító, illetve az igazoló hatóság részére megállapított feladatot.

A Program az alábbi szervezeti kereteket jelöli ki:

Irányító Hatóság, a Rendelet szerint feladata a HOP irányítása. A Program keretei között az IH felel a Program irányításáért és végrehajtásáért, ezen belül:

- jóváhagyja a projekt kiválasztás eljárásrendjét,
- meghatározza a pályázatok elbírálásában alkalmazandó szakpolitikai prioritásokat,
- meghatározza a részletes támogatási feltételeket;
- meghatározza a végrehajtásban részt vevő szervezeteket;
- kezdeményezi és koordinálja a Program végrehajtásához szükséges korrekciókat;
- meghatározza a Monitoring Bizottság összetételét;
- gondoskodik a szükséges adatbázisok felállításáról, működéséről, fejlesztéséről;
- biztosítja a monitoring tevékenységet;
- felel a Technikai Segítségnyújtás forrásainak felhasználásáért;
- egyeztet az Európai Bizottsággal.

Az IH projekt kiválasztási kritériumrendszerre vonatkozó feladatait, illetve azok koordinációját a Monitoring Bizottság hasonló tevékenységével javasoljuk pontosítani, illetve a hatáskörök elválasztását és illeszkedését biztosítani.

Az IH az FVM KÜF Szakállamtitkársága.

Igazoló Hatóság, a Rendelet szerinti feladata a Bizottság számára való megküldés előtt igazolja a kiadásokat és a kifizetési kérelmet. A Programba felvett feladatok megfelelnek ennek a rendeleti előírásnak.

Az Igazoló Hatóság az MVH Pénzügyi Igazgatósága.

Ellenőrző Hatóság, a Rendelet szerinti felelőssége az irányítási és az ellenőrzési rendszer hatékony működésének hitelesítése. Az Ellenőrző Hatóság Program szerinti az alábbi főbb feladatokat végzi el:

- ellenőrzi az HOP irányítási és ellenőrzési rendszereit;
- biztosítja a költségigazolási eljárás szabályszerűségét;
- az elvégzett ellenőrzések eredményét továbbítja az IH és az Igazoló hatóság számára;
- továbbítja az éves jelentéseket a Bizottság felé.

Az Ellenőrző Hatóság kiválasztása közbeszerzési eljárás keretében történik.

Közreműködő Szervezet, amely a Rendelet szerint az IH, illetve a Igazoló Hatóság egyes vagy az összes feladatának kivitelezésére jelölhet meg a tagállam. A KSz fontosabb feladatai a pályázatok/kérelmek feldolgozására, a támogatási döntések meghozatalára, a támogatások igénybevételeivel, felhasználásával kapcsolatos ellenőrzésekre, a támogatás utalására, a monitoring rendszerek működtetésére terjed ki.

A KSz az MVH Vidékfejlesztési Támogatások Igazgatósága. A Program megvalósításában a 7 regionális kirendeltsége vesz részt, míg a pénzügyi és számviteli feladatokat az MVH Pénzügyi igazgatósága látja el.

A Program intézményrendszere alapvetően nem változott a 2004-2006 időszakhoz képest. Az AVOP-on belül az 1.3 Halászati ágazat strukturális támogatása teljes hároméves kerete viszonylag alacsony összeg volt, ennek a menedzsmentjével relatíve kevés munkatárs foglalkozott, az ágazati specializáció ebben az intézkedésben megvalósult. Ez felhalmozott ismereteket is jelent, aminek a továbbvitele megkönnyíti a HOP intézkedéseinek lebonyolítását az IH, illetve KSz viszonylatában.

Az egyes hatóságok feladatai teljes mértékben megfelelnek a Rendelet 59-61 cikkeinek.

Általános megítélésünk szerint a Programban bemutatott lebonyolítási intézményrendszer alkalmas a Program kivitelezésére. A pályázók/kérelmezők elsősorban a KSz-tel kerülnek operatív kapcsolatba a pályázataik megvalósítása kapcsán, a pályázatok/kérelmek központi elbírálása pedig az ágazati fejlesztési politika megvalósítását erősíti. A központi elbírálás lehetővé teszi a magas szakmai színvonalú döntés-előkészítést, arányosan a HOP forráskeretével. Rá kell azonban világítanunk, hogy a megvalósítási intézményrendszer szereplői számára pontosan meg kell fogalmazni az általuk végzett részfeladatok célját, és annak a célnak az ágazati szakpolitikához fűződő kapcsolatrendszerét, mert ennek hiányában fennáll a szakpolitikai célokhoz történő alacsonyabb szintű egyéni hozzájárulás (szabályossági „görcs” vs. érdemi bírálat) veszélye.

A Program megvalósítása a jelenlegi állapot szerinti intézményrendszeri struktúrától nem függ, az szerkezetileg és a feladatok elosztását tekintve megfelelő, kockázat a megvalósításra rendelkezésre álló kapacitásban mutatkozhat (pénzügyi, humán, technikai). Az AVOP tapasztalataira építve a legnagyobb veszély a számítástechnikai háttérben rejlik jelenleg, mert – a jelenlegi Programra nézve releváns – humán erőforrások megfelelőek voltak a korábbi időszakban is.

A számviteli, monitoring- és pénzügyi jelentéstételi rendszerek az Integrált Irányítási és Ellenőrzési Rendszerben, számítógépes formában lesznek tárolva. Az IIER rendszer fejlesztése az EMVA fejlesztést követi, melyet alkalmazni fognak az EHA rendszerre is, tehát az EHA fejlesztés függ az EMVA fejlesztéstől. Az informatikai háttér kialakítása folyamatban van.

A KSZ-nél felkészülnek a Bizottsággal történő kapcsolatot biztosító SFC 2007 számítógépes rendszer kezelésére.

Ezek alapján az informatikai háttér fejlesztése akadálynak nem tűnik, a megvalósítást késleltető tényezőnek viszont igen. Az EMVA keretében lényegesen nagyobb forrás elosztását kell biztosítani több intézkedésen keresztül, amely jóval bonyolultabb szoftver-háttérrel igényel, mint a relatíve kis forrású HOP. Azonban a két program számítógépes háttére ugyanaz lesz, így a viszonylag gyorsabban indítható HOP technikai okok miatt be kell, hogy várja az EMVA-intézkedésekre való informatikai felkészülést.

A megvalósítás szűk keresztmetszetei, kockázatai az alábbiak lehetnek:

- Személyi változások: ismeret- és szervezeti tudás hiány;
- Pályázati csúcsok: a viszonylag rövid időn beérkező pályázatok/kérelmek időszakos kapacitáshiányt okozva megnövelik a dokumentáció kezelési/bírálati idejét. Nem megfelelő kommunikációval ez a jelenség meglehetősen csökkenti a pályázók elégedettségét, a Programra irányuló attitűdjét;
- Informatikai háttér problémái: az informatikai rendszer egyrészt a pályázatok kezelését nehezítheti meg, másrészt a Program monitoringját, illetve értékelését segíti, illetve nem megfelelőség esetén akadályozza. Ez a veszély az AVOP időszaka alatt tapasztalt volt, az EMIR végeredményben nem volt alkalmas a monitoring indikátorok megfelelő lekérdezésére. Az informatikai háttér problémája az EMVA-intézkedésektől való függés, mivel mindkét program ugyanazon szoftver-alapon fog működni. Az EMVA-intézkedések jóval nagyobb összeget jóval bonyolultabb Programon keresztül használnak fel, így a szoftver-háttére is sokkal összetettebb, ennek a kialakítása késlelteti a HOP indítását, a halászati stratégiai célok közelítését;
- Az intézményrendszer alkalmazottai számára nem kerül megfogalmazásra a halászati stratégia megvalósításában betöltött szerepük.

7. MONITORING ÉS ÉRTÉKELÉS

7.1 Monitoring

A HOP monitoring rendszere teljes mértékben a Rendelet előírásai szerint került kidolgozásra, amint azt a Program tartalmazza. A monitoring tevékenységre vonatkozóan a kockázati tényező a monitoring indikátorok számítógépes rendszerből történő kinyerhetősége, illetve ennek akadálya. A számítástechnikai fejlesztések során javasoljuk ennek a veszélyforrásnak a folyamatos figyelemben tartását, tekintettel az AVOP közbelső értékelésének negatív tapasztalataira.

7.2 A Program értékelése

A Program szerint előzetes, időközi és utólagos értékelésre kerül sor a Program időszaka alatt, beleértve a tervezést is. Ez a struktúra megfelel a Rendeletnek, a Programba felvett értékelési célok szintén kapcsolódnak a Rendelet 47-50 cikkeinek.

A Rendeletnek megfelelően a Programban az időközi értékelésütemezés úgy került tervezésre, hogy 2011. december 31-ig a Bizottsággal a Stratégiai vita lefolytatható legyen.

Az Európai Unió által elvárt minimum értékelési követelmények tervezésének a Program eleget tesz.

Mindazonáltal javasoljuk a Program értékelésébe felvenni a *Monitoring indikátorokon alapuló ad hoc értékelést*, amely megalapozza a Programba való beavatkozást abban az esetben, amennyiben az egyes monitoring indikátorok értékeiben egy előre meghatározott, javaslatunk szerint 20%-os eltérés mutatkozik az adott időszakra (elsősorban évre) vonatkozó célértékhez képest. Az ad hoc értékelés kiterjedhet a teljes Programra, de a szerepe elsősorban a részterületek értékelése, akár egyes intézkedések vagy egyes megvalósítással kapcsolatos kérdések mélységében, értékelési módszerek alkalmazásával. Ez az értékelési típus elősegíti az EHA-források megfelelő, a Program szerinti, éves szintű lekötését. Mindezek miatt javasoljuk a „Nyomon követési indikátorok” célszámainak megtervezését. A célszámok megadása az éves vizsgálatot is megkönnyíti, amely keretében a monitoring tevékenység keretében az IH vizsgálja a Program éves előrehaladását.

Erre vonatkozóan az értékelés alapját szolgáló indikátoroknak specifikusnak, mérhetőnek, relevánsnak és hozzáférhetőnek kell lenni. Mivel a Program hatása éves szinten kevéssé mérhető, és az EHA forrás mértéke nem indokolja egy bonyolult hatásindikátor-mérési rendszer kidolgozását, ezért a monitoring indikátoroknak megfelelően meg kell alapozniuk a Program hatásaira a lebonyolítás során történő megbízható következtetést. Ezek alapján a monitoring indikátorok változásai alapján tervezhetőek a Program lebonyolításába történő beavatkozások. Ezek a beavatkozások elsősorban a környezeti hatások terén relevánsak.

7.3 Indikátorok

A Program intézkedés szinten jelentős számú indikátort (Nyomon követendő indikátorok) tartalmaz. A HOP 2006. november 20-i verziója alapján az indikátorok számszerűsítését javasoljuk, illetve az output, eredmény és hatásindikátorok szerkezetének, egymásra épülésének bemutatását, amely lehetővé teszi a későbbiekben egyrészt a Program, illetve a célok megvalósulásának értékelését, másrészt az előrehaladás alapján a fent említett beavatkozások megtételét.

8. A PARTNERSÉG ÉRTÉKELÉSE

A tervezői fázis partnerségére vonatkozóan a Program nem tartalmaz információt. Javasoljuk ezt a fejezetet beépíteni, kiegészítve a partnerség keretében beérkezett véleményekkel, illetve azok Programba történt beépítésére való utalással.

A Program lebonyolításával kapcsolatban a rendeletnek megfelelően a HOP a monitoring rendszer kapcsán a jogszabályi kötelezettségnek megfelelően tartalmazza azon partnerek csoportjainak felsorolását, amelyeket a Monitoring Bizottság később meghatározandó tagjai közé tervez hívni. A konkrét megnevezéstől való eltekintésre a rendelet lehetőséget biztosít, a jogszabályi megfelelés ezzel biztosított. Annyival azonban javasoljuk bővíteni a partnerségre vonatkozó bemutatást, hogy a tervezők jelöljék meg a MB tagjainak számát, valamint a minimálisan meghívandó szervezeteket.

9. STRATÉGIAI KÖRNYEZETI VIZSGÁLAT (SKV)

Az ex ante értékelés a Halászati Operatív Programra terjed ki. Feladata egyrészt a HOP jogszabályoknak és egyéb közösségi előírásoknak való megfelelésének vizsgálata, másrészt szakmailag hozzájárulva a programozáshoz, az előzetes értékelők szakmai javaslatainak megjelenítési terepe.

- A Nemzeti Halászati Stratégiai Terv alapján készült Halászati Operatív Program Stratégiai Környezeti Vizsgálata kötelező hatástanulmány a Program elfogadásához.
- Az előzetes értékelők a közösségi jogszabályoknak való megfeleléssel kapcsolatban a következőket állapítják meg a HOP Stratégiai Környezeti Vizsgálatáról:
- A Nemzeti Halászati Stratégiai Terv alapján készült Halászati Operatív Program Stratégiai Környezeti Vizsgálata kötelező hatástanulmány a Program elfogadásához.
- Az SKV készítői a megfelelő jogszabályok szerint jártak el a vizsgálat során, azokat maradéktalanul betartva állították össze jelentésüket.
- Az SKV Munkacsoport eredményes, sikeres munkát végzett, kiváló minőségű, megfelelő szakmai tudással alátámasztott munkát nyújtott be a Minisztériumnak.

A vizsgálat eredménye szerint a Program megalapozott, az SKV munkacsoport által feltett javaslatokat a Minisztérium elfogadta.

Az értékelés szempontrendszere világos, az Uniós irányelveknek és tapasztalatoknak megfelelően épült fel.

Fontos megemlíteni a környezetvédelmi és a fenntarthatósági irányelvek abszolút előnyben részesítését, amely kellőképpen összhangba került az elengedhetetlen a közgazdasági értékek megőrzésének kötelezettségével is.

A szakmai anyag az Ex Ante értékeléssel együtt részét képezi a Bizottság számára kiküldendő és elfogadandó anyagnak.

A Munkacsoport a május 25-i Társadalmi Egyeztetésen átadott egy javaslat-listát, melyek megvitatása során a megfelelő válaszok megvitásra kerültek, melyekről az MVT SZ munkatársa, Dönsz Teodóra kolleganő készített összefoglalót. A végleges értékelés 2007.09.25-én, a társadalmi egyeztetés során felmerült megjegyzésekre reagálva, kisebb módosításokkal elkészült.

Megjegyzések az SKV munkacsoport által készített javaslatokhoz:

1. Külön öröm, hogy a halászati ágazat is, habár ökonómiailag viszonylag alacsony a hozzáadott értéke, esélyt kap a megújuló energiaforrások elterjesztésére, illetve a használatára. Ez a törekvés a fenntarthatóság elvét képezve hozzájárul az általános és specifikusan ágazati környezetvédelmi és erőforrás-kímélő gyakorlat megvalósításához.
2. **9(1)** A halfeldolgozók működése eleve szabályozott keretek között történhet meg. A biológiailag lebomló szerves hulladékok tárolását, és a csomagolóanyagok és veszélyes hulladékok minimalizálását elősegítő technológia rendelkezésre áll.
3. **22(1)** Fontos törekvés ez, hiszen a jó állapotú, természetes vízfelületek helyes gazdálkodási állapota abszolút pozitív hatással van a környezetre, hozzáadott értéke a vidék egyéb vonatkozásában. **Erősíteni kell tehát a halászati ágazat vidékfejlesztési aspektusának hirdetését!**
4. **22(3)** Ismerni kell a vízgazdálkodási szakma véleményét, illetve a kérdéskör specifikus jellegét, tekintettel arra, hogy földrajzilag eltérő területeken más-más hatással számolhatunk ilyen mértékű halastó telepítés esetén. **A vízdíjjal kapcsolatos vita rendezése előrevetíti nem csak az öntözéses technológiák elterjedését, hanem a halászati ágazat versenyképességének növelését is.**
5. **III. 4.** Fontos lenne egy egységes védelmi rendszert kialakítani, amely nemcsak a halászati érdekeket, gazdasági biztonságot védi, hanem a halak, és más vízi élőlények életét is védi. **Nem szabad egyéb érdekekre hivatkozva háttérbe szorítani ezt a kérdést!!!**
6. Az SKV értékelés a K+F tevékenység környezeti hatását is vizsgálta, ehhez a kérdéskörhöz kapcsolódik az a megjegyzés, hogy a természetes vizek őshonos halfaunájának egyensúlyba hozása olyan módszerekkel lenne kívánatos, amelyek nem terhelik a természetes szaporulat „versenyképességét”. Fontos lenne az olyan, intenzív, a környezetet azonban mégsem terhelő halszaporító eljárások támogatása, amelyek hozzájárulhatnak az említett célok elérésében. (Pl. mesterséges süllőszaporítás általi állománybővítés)
7. A természetes halfölcsők rehabilitációja szintén hozzájárulhat a halfauna megőrzéséhez, csökkentve ezzel a nagymértékű lehalászások által okozott kárt. Meg kell találni azokat a lehetőségeket, illetve területeket, ahol ezt a tevékenységet biztonsággal, egyéb érdekek minimális sérülésével (területvesztés, bejárasi tilalom, védett területté nyilvánítás), meg lehet oldani. A Balaton déli partja mentén húzódó lecsapoló-csatornák e célból történő vizsgálatára forrást kell biztosítani! **Ennek a kérdésnek a vizsgálatára környezeti hatástanulmány készítését javasoljuk.**